Слово Просвіти

Без мови немає нації!

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

16 (653), 19—25 квітня 2012

Бульдозером — по Андріївському узвозу

Руїни до всесвітньої спадщини ЮНЕСКО не заносять

Столична громадськість уже не перший рік добивається внесення Андріївської церкви до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, але за правилами цієї організації, всі об'єкти, що вносяться до реєстру, повинні мати відповідний вигляд, конструкції повинні бути надійними, а інтер'єри — відреставрованими. Довкола пам'ятника має діяти буферна зона, в якій заборонено вести будь-які будівельні роботи. Держава повинна забезпечувати дотримання цих вимог, але це — не про Україну. Тому пропозиція була відхилена комісією ЮНЕСКО через порушення норм охорони та використання цього пам'ятника історії і архітектури.

Подзвін уже лунає?

Існує легенда, згідно з якою місце, де тепер тече Дніпро, було морем. Коли св. Андрій Первозванний прийшов у Київ і встановив на горі, де зараз стоїть Андріївська церква, хрест, то все море спливло униз. Але частина його залишилася і сховалася під Андріївською горою. Пізніше, коли тут побудували церкву, під престолом відкрилася криниця. В Андріївській церкві нема дзвонів, тому що, за легендою, при першому ж ударі вода прокинулася б і залила Київ.

Чи не пролунає за таких варварських руйнацій наших святинь подзвін по історичній минувшині, по нашій національній пам'яті? Чи не заллє нас, нерозумних, водами безпам'ятства? Схаменімося!

Фото **Олеся ДМИТРЕНКА**

Продовження теми на стор. 3

ЧОМУ Я ПИШУ УКРАЇНСЬКОЮ?

4–5

ПОЕТИЧНА АНТОЛОГІЯ "СТРІЛА"

8–9

"СПАСЕННА ПЛАНЕТА"

11

ЧУДОВА СІМКА

13

ДУХОВНИЙ ПРОСТІР

14–15

“Держава повинна нарешті повернутися обличчям до українських моряків, негайно почати вирішувати їхні нагальні проблеми”.

Віктор ХОМЕНКО,
Крим

Солоний присмак ювілею…

Усі зауважили: святкування 20-ліття відродження Військово-Морських сил України проведено переважно силами відставників і громадських організацій. На урочисті збори у штабі флоту не запланували приїзд жодного з представників центральної влади. До ювілею командувач не отримав привітань ні від Президента, ні від уряду й парламенту, ні від Севастопольської міської держадміністрації. Дивує неувага наших високопосадовців, адже йдеться про морський оплот нашої державності…

Відзначенням цієї важливої події в нашій історії, вшануванням військових моряків та ветеранів флоту опікувалася передусім Спілка офіцерів України під головуванням В’ячеслава Білоуса. Заключний акорд ювілейних заходів — круглий стіл, який провели у приміщенні музею Військово-Морських сил України (фортифікаційній пам’ятці “Михайлівська батарея”) за участю науковців, представників громадськості й безпосередніх учасників історичних подій відродження національного військового флоту. Тема круглого столу — “20 років ВМС України: стан та перспективи розвитку”.

Спілчани домовилися зусиллями керівництва ВМС України, громадських організацій, політичних партій, рухів домогтися, щоб відзначення відродження військового флоту стало державним святом, адже ця подія дала можливість нашій країні стати морською державою. Її водні рубежі сягають третини загального Державного кордону. І наша Вітчизна повинна докладати ефективніших зусиль для створення сучасного військового флоту, спроможного забезпечити недоторканість морських і прибережних територій України.

Учасники круглого столу систематизували блок проблемних питань і пропозицій розбудови флоту, які озвучать 25 квітня з трибуни на парламентських слуханнях щодо воєнної організації держави і сектору безпеки.

Вдумаймося: у нас дотепер не вироблена військово-морська доктрина. Офіцерам важко зрозуміти, чому досі немає продуманої довгострокової стратегії розбудови ВМС України навіть на двадцятому році їх існування. Вимагає невідкладного розв’язання кораблебудівна проблема, бо “латати” наш застарілий флот набагато дорожче, ніж будувати новий. Адже планувалося фактичне оновлення корабельного складу ВМС, зокрема створення та будівництво сучасного корабля класу “корвет”. З 2006 до 2010 рр. був підготовлений технічний проект корабля з готовністю його закладки на Миколаївському суднобудівельному заводі. Згідно з планом, 2012 року повинен був вийти перший корабель. На жаль, із 2010 року цей проект перебуває на стадії очікування”. Тоді як за будівництво нових сучасних надводних кораблів різного класу для виконання бойових завдань, заміну озброєння мають уболівати не лише офіцери, а й влада.

Незрозумілі плани керівництва Міноборони і Генштабу щодо “оптимізації” чисельності та бойового складу кораблів та інших частин ВМС загалом, що може негативно вплинути на подальший стан ВМС. Адже якщо ми позаблокова держава (це задекларовано її керівництвом), то маємо нарощувати бойовий потенціал ВМС для захисту морських кордонів, виконання властивих для флоту завдань і в Чорному морі, і за його межами.

— Відсутність морської політики держави, недофінансування, мізерна зарплатня офіцерів і контрактників, неналежний соціальний захист військовослужбовців та їхніх родин, брак житла негативно впливають на психологічний стан особового складу, — наголошували спілчани.

100 %(!) офіцерів і мічманів не мають житла! Моряки, що присягнули українському народові й проходять службу, виконують бойові завдання, миротворчі операції у різних морях світу, міжнародну місію, не мають постійного помешкання на рідному березі. Хоча на околицях Севастополя й Балаклави чимало покинутих напризволяще занедбаних казарм і житла, яке можна швидко й недорого відремонтувати. Вимагає врегулювання й пенсійне забезпечення відставників: пенсіонери, які звільняються з російського флоту й переходять на облік у військкомати Севастополя (згідно з укладеною між Росією й Україною міжнародної угоди з розподілу Чорноморського флоту) стають військовими пенсіонерами Міністерства оборони України, хоча жодного дня в ній не служили. Пенсії їм нараховуються від тієї зарплати, яку вони отримували у російському флоті. А це від десяти — в контрактника, до понад двадцяти тисяч гривень у офіцера. Таких обтяжливих для держбюджету “братніх пенсіонерів” у Севастополі більшає щороку, при тому, що зарплатня, а відповідно й пенсії в українських моряків менші в рази. Цю ситуацію необхідно вирішувати на міждержавному рівні. Потребує уваги й проблема відсутності українських шкіл у Севастополі, бо тут “у так званих українських школах” мова викладання насправді російська. А це питання не лише виховання дітей, а й перспективи України.

Учасники круглого столу акцентували: “Усі статті про соціальні гарантії Закону України “Про соціальний захист військовослужбовців та членів їх сімей” призупинені чи скасовані та не діють, держава їх не фінансує, хоча є відповідні рішення Конституційного Суду про їхнє незаконне припинення/скасування. Експерти з військово-правових питань повинні довести до Кабміну, депутатів парламенту України, що невиконання і постійне недофінансування цього Закону — підрив суверенітету України. Дивує позиція юридичних департаментів, які перетворились на “адвокатські організації” із захисту антиконституційних постанов Кабінету Міністрів України та Законів України “Про Державний бюджет на рік”, що систематично обмежують права військовослужбовців”.

Держава повинна нарешті повернутися обличчям до українських моряків, негайно почати вирішувати їхні нагальні проблеми. Наші моряки на севастопольській землі “двох флотів” представляють Україну і повинні мати достатнє фінансування, сучасне озброєння, належні умови для виконання всіх зобов’язань.

Національні прапори на площі Нахімова

На старті автопробігу біля пам’ятника гетьману Сагайдачному

...Хоч як прикро, та владці байдужі і до національного військового флоту, і до його історії. Річ у тім, що в Михайлівській батареї відомий збирач старожитностей Олексій Шереметьєв створив музей доби Кримської війни з великою колекцією раритетів тієї епохи. Але дехто називає цю експозицію ще одним черговим Російським імперським музеєм у Севастополі. Планувалося, що це зібрання стане лише початком створення першого Військово-морського українського музею у Севастополі, якого досі немає й на двадцятому році існування бойового національного флоту.

Де ж наш український музей? Почавши його створення, ентузіасти були неприємно вражені обурливим фактом: зловмисники порізали уславлений СКР-112, корабель, який першим підняв український прапор і мав стати головною експозицією музею української флотської слави серед багатьох інших експонатів. 20 липня 1992 року, протестуючи проти репресій командування Чорноморського флоту національно свідомої частини особового складу, корабель під командуванням капітана-лейтенанта Сергія Настенка, піднявши Державний прапор України, вийшов із бухти Донузлав Кримської військово-морської бази та взяв курс на Одесу. Невдовзі у непростих умовах було створено бойове ядро флоту, закладено організаційні засади його функціонування.

Ми не маємо права забувати, що відродження національного флоту, яке розпочалося на початку нашої незалежності, стало можливим тільки завдяки невтомній енергії і твердості духу відданих патріотів своєї країни — офіцерів, мічманів організаційної групи Військово-Морських сил України. Тож повинні також знати, за чиїм наказом не залишили навіть сліду від звитяжного корабля-прапороносця? Хто перетворив його на металобрухт? Хто погрів на цьому руки? І чи лишень для примітивного ґешефту це зроблено? Чому досі ніде не експонували іншу унікальну реліквію — перший прапор Військово-Морських сил України, який підняли 1992 року на їхньому флагмані — фрегаті “Гетьман Сагайдачний”? Це ж копія історичного прапора 1918 року, коли за часів гетьмана Скоропадського був затверджений наш національний військовий морський прапор: “По білому світу (біле тло), на чотири вітри синій хрест під прапором України”.

Що за радянських часів цю нашу історію було заборонено, аби нащадки не пам’ятали, що тут флот піднімав українські прапори. То чому ж нинішні владці не дають і копійки для створення бодай однієї зали першого Військово-морського музею у Севастополі?

Зауважили офіцери й іншу “специфіку” вищих командирів, які останнім часом (очевидно, за прикладом головнокомандувача) звертаються до українських моряків не державною мовою, як належить за статутом, а “на язикє” сусіднього флоту. Хіба це сприяє покращенню патріотичного й морального гарту флотської молоді? І чому всі командувачі ВМС України від’їхали до Києва й покинули свій флот, який започатковували? Українські офіцери запевнили, що принципово вимагатимуть від державних органів, щоб вони займалися реальною державницькою політикою на Чорному морі. Має бути взаємна відповідальність за ухвалення вищими цивільними військовими чиновниками своїх рішень, за які розплачуються військові професіонали.

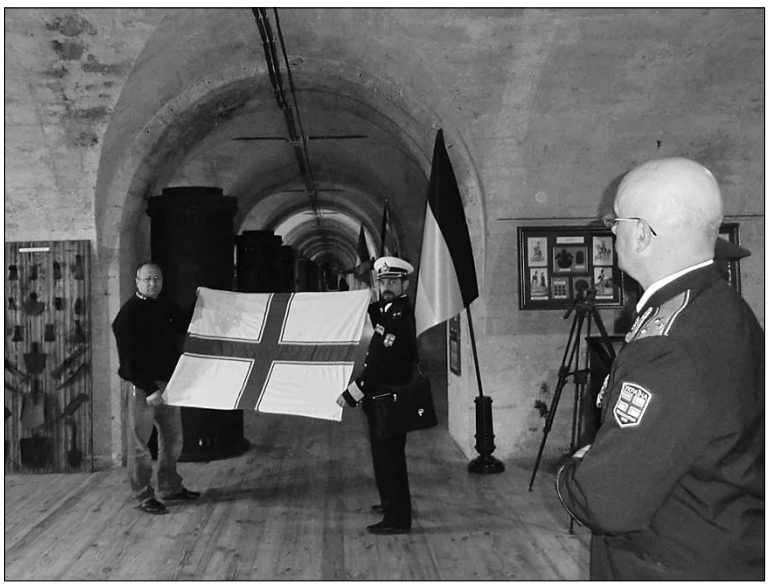

У музеї в Михайлівській батареї для першого прапора ВМСУ місця не знайшлося

Бульдозером — по Андріївському узвозу

***Класика вічна. У нашого генія Миколи Гоголя в комедії “Ревізор” є такий епізод. Городничий, дізнавшись, що до міста начебто приїхав ревізор зі столиці, негайно, окрім інших розпоряджень, наказує повалити паркан на центральній вулиці, мовляв, чим більше всього поламано, тим краще видно роботу чиновництва. Схоже, лаври гоголівського героя не дають спокійно спати новітнім городничим. А “ревізором” у цій ситуації є Євро—2012. Адже саме до футбольного чемпіонату начебто затіяли так звану реконструкцію Андріївського узвозу*.**

Петро АНТОНЕНКО
Фото **Олеся ДМИТРЕНКА**

Досить дивним є “осучасненням” найдавнішої вулиці столиці, якій понад тисячу літ. Вулиці, що колись поєднувала серце Києва — Старокиївську гору, місто Володимира, з Подолом. Чи впишуться в її образ модерні “реставрації”? Чи варто міняти знамениту бруківку, яка сама вже частина історії? Чи тільки тут потребують заміни зношені комунікації, які за десятиліття “добиті” по всьому місту, адже прокладені ще за радянських часів? І все це задля тритижневого турніру?

Утім, не “вішаймо всіх собак” на Євро. Схоже, вже після чемпіонату доведеться розбиратися, що треба було робити задля турніру, а що “робилося” під його прикриттям. Колотнеча довкола Узвозу виходить за рамки спортивного дійства. Натомість вписується у дерибан столичних земель, руйнацію історичних пам’яток і побудову на їхньому місці помпезних споруд — символів “епохи дикого капіталізму”.

Черговий гучний скандал вибухнув на початку минулого тижня. На Андріївському узвозі напередодні знесли три будинки, зокрема й пам’ятку історії. Усе це трохи нижче Музею Булгакова. Тут, між будинками 12 і 18, виріс паркан, за яким на руїнах почали чергове будівництво. І дуже масштабне: планувалося спорудити офісний центр, 11-поверховий готельний комплекс із паркінгом на понад 400 автомобілів, рестораном. І загалом під приводом “реконструкції” вулиці, насамперед мереж, розпочато масштабну забудову Андріївського узвозу.

Новобуд (до речі, під боком у академічного театру “Колесо”) затівало столичне ТОВ “Андріївська Плаза”, що входить до “ЕСТА Холдингу”, який є частиною величезної імперії Рината Ахметова “СКМ”. Ще 2005 року ТОВ “Андріївська Плаза” отримало від міської влади в оренду майже гектар землі між Андріївським узвозом і вулицями Боричев Тік та Фролівська, терміном на 5 років. Позаторік термін оренди продовжили на 15 років. На цьому місці була фабрика “Юність”. Так ось, разом із демонтажем старих фабричних корпусів тихенько знесли і будівлі, які виходили фасадом на Узвіз.

Далі події розгорталися як у детективі. Зі Страсного вівторка почалися акції протесту представників громадськості. У середу терміново збирається засідання містобудівної ради для обговорення ситуації довкола Андріївського узвозу. Голова КМДА Олександр Попов заявив на раді, що ключова проблема в чинному законодавстві про містобудування. Справді, новий закон значно обмежив компетенцію місцевої влади щодо надання дозволів на будівництво і контроль за ним. “Практично у нас таких функцій сьогодні немає, це компетенція міністерств, відомств, Кабміну”, — зазначив на засіданні голова. А міська влада лише за фактом початку будівництва може втручатися в ситуацію, залучати правоохоронні органи, Держінспекцію архітектурно-будівельного контролю, щоб припинити сумнівні забудови. Міська влада за підтримки судів і правоохоронних органів уже домоглася повернення громаді міста близько 2 тисяч гектарів земель, що передали з порушеннями під приватну забудову. Сьогодні у судах розглядається близько 90 справ щодо зупинення будівництва і повернення місту земельних ділянок.

А коли йшлося конкретно про Андріївський узвіз, голова КМДА заявив, що 99 % землі тут уже належить забудовникам. Контроль за станом історичних пам’яток передано Міністерству культури.

Ще незрозуміліша ситуація зі скандальним знесенням будинків, зокрема під номером 10-А. Міська влада стверджує, що не давала дозволу на його знесення, це справа Мінкультури. А в Міністерстві культури заявили, що цей будинок, зведений 1978 року, не є історичною пам’яткою. Згодом з’ясувалося: 1978-го тут звели будівлю на місці і за планом будинку, спорудженого понад 100 років тому, отже, вона має історичну цінність. Так само можна знести Михайлівський Золотоверхий Собор, оскільки йому немає 20 років і він просто відтворює давньоруський храм. У Міністерстві відповіли, що не давали дозволу на будівництво новітніх офісів на Узвозі.

Відхрестилися від скандального будівництва і в мерії. Заступник голови КМДА М. Кучук заявив, що забудовник комплексу “Андріївський” взагалі не узгоджував із міською владою проект будови. Ще далі пішов головний архітектор Києва С. Целовальник, заявивши, що в спорудженні торгово-офісних гігантів на Узвозі не бачить нічого страшного, і згаданий комплекс “може вписатися” в архітектуру вулиці.

А компанія-забудовник заявила, що проект будівництва комплексу узгоджено з міською владою.

Кияни, яким набридло вислуховувати цю “перестрілку”, влаштували акцію протесту навпроти офісу компанії Ахметова (Десятинна, 3-а). Сотні громадських активістів позносили будівельне сміття під офіс, вимагаючи припинити руйнацію Узвозу. Вимоги учасників акції досить рішучі:

— порушення кримінальної справи та притягнення до відповідальності всіх винних посадовців, які допустили руйнування будинків;

— відставка всіх керівників, які відповідають за захист культурної спадщини Києва;

— створення незалежної комісії з києвознавців, архітекторів, митців, які розроблять проект збереження та розвитку Узвозу як культурного центру Києва;

— внесення до закону про містобудування жорсткої відповідальності забудовників за порушення;

— негайне скасування Київрадою землевідведень, які загрожують новими варварськими забудовами у столиці.

Під час акції сталася сутичка з міліцією, один зі співробітників “Беркута” так штовхнув учасницю акції, що вона втратила свідомість і “швидка” забрала її до лікарні.

Протести мали результат. Уже наступного дня на ситуацію зреагував Ринат Ахметов. Він заявив, що будівництво центру “Андріївський” — помилка його компанії і пообіцяв відновити зруйновані історичні будівлі і відмовитися від спорудження висотного комплексу. На цьому місці спорудять малоповерхову будівлю, яка впишеться в архітектуру Узвозу. Це будівництво почнеться лише після громадських слухань і публічного затвердження проекту. До такого висновку в компанії прийшли нібито ще в березні, але, не врахувавши думки киян, чомусь потрощили старовинні будівлі. Ахметов навіть подякував усім небайдужим, хто вболівав за історичну спадщину столиці, і пообіцяв допомогти міській владі у відновленні Узвозу.

Невже конфлікти вичерпано? Не поспішаймо. Ми пройшли з фотокамерою поруйнованим Андріївським узвозом від Старокиївської гори до Подолу — ніби після бомбардування. А тут же мешкають люди, багато творчих майстерень і різноманітних закладів. Узвіз аж тріщить від реву техніки та ламання чергових споруд. Саме під час нашої “екскурсії” трощили будинок № 28.

Ситуацію довкола Андріївського увозу для “Слова Просвіти” коментує голова Комісії Київради з питань культури і туризму **Олександр БРИГИНЕЦЬ.**

— Голова КМДА Олександр Попов заявив, що майже всю територію узвозу вже передано в приватні руки (очевидно, ще до нього), а міська влада наполегливо бореться з незаконними забудовами і за повернення місту земель, сумнівно переданих приватним структурам.

— Голова КМДА дещо лукавить, заявляючи, що все вже роздано. У власності міста залишається чимало об’єктів на Узвозі: муніципальний театр “Колесо”, ще не добудований Театр на Подолі, Музей Булгакова, творчі майстерні. Інша річ, що міська влада, замість відстоювати власність громади, потай готує розпродаж нових об’єктів. Наприклад, готується до продажу (отже, знесення) будинок, яким користується Спілка художників, де розташовані майстерні митців. Це дім № 36.

— Він уже накритий сіткою, начебто для реставрації. А щодо ситуації довкола скандального будівництва, розпочатого структурами Ахметова, то вона начебто владналася?

— Побачимо, що ще вони там будуватимуть. Але й окрім цього на Узвозі планують будівництво понад десятка споруд, зокрема висотних комплексів, або вже на звільнених місцях, або на місці існуючих будинків.

— Один із таких — будинок № 18, де були майстерні художників. Забудовники запевнили нас, що його не зноситимуть...

— Правоохоронці повідомили мені, що його таки планують знести під забудову. Тому звідти “добровільно” виселили майстерні художників.

— Довкола кожного запланованого під знесення дому йдуть дебати — це пам’ятка історії чи ні?

— Пам’ятка — вся ця унікальна вулиця. На початку року Мінкультури ухвалило рішення, за яким Андріївський узвіз визнано пам’яткою історії і містобудування. Відтак він перебуває під державною охороною і будь-які зміни його “обличчя” мають проводитися дуже обережно, за відповідними дозволами, очевидно, на рівні Уряду.

x x x

...Гоголівський городничий у повітовому місті, напевно, давно відновив зламаний зопалу паркан. Відновлювати історичну пам’ять набагато складніше. Може, краще взагалі не ламати?

“Героїзація минулої визвольної боротьби, колективні спогади про неї відіграють важливу роль у формуванні національної спільноти”.

Чому я пишу українською?

Антоненко-Давидович про власний досвід формування мовної та національної свідомості

У спадщині Б. Антоненка-Давидовича з відомих причин лишилося багато творів різних жанрів, не опублікованих за його життя. У незалежній Україні більшість із них уже оприлюднено, проте не все здобуло належне висвітлення й аналіз. У зв’язку з цим хочеться звернути увагу на один його есей, написаний російською мовою, — “Почему я пишу по-украински?”. Есей зберігався в архіві автора та був опублікований уже в часи перебудови в журналі “Радуга” (1989, № 6). Пізніше Леонід Бойко, упорядник видання спадщини Б. Антоненка-Давидовича “Нащадки прадідів” (К.: Видавничий дім “КМ Academia”, 1998) включив до нього і зазначений твір.

Лариса МАСЕНКО

Есей “Чому я пишу українською?” Б. Антоненко-Давидович написав улітку 1967 року, щоб узяти участь у полеміці, яка розгорнулась у всесоюзній пресі з приводу публікації статті А. Агаєва. Агаєв запропонував письменникам національних республік СРСР переходити у своїй творчості на російську мову, бо це, мовляв, сприятиме створенню єдиної культури комуністичного суспільства. Есей Б. Антоненка-Давидовича “Чому я пишу українською?” був відповіддю на цю пропозицію. У ньому Борис Дмитрович обґрунтував протилежну думку про цінність рідної мови для творчої реалізації митця.

Невеликий за обсягом, твір містить надзвичайно цікаві спогади видатного письменника про власний досвід формування мовної та національної свідомості. Важливо те, що вони торкаються досі актуальних для українців проблем вибору мови спілкування та мовного самоствердження в білінгвальному соціумі. Як згадує Борис Дмитрович, у дитинстві та юності його світосприйняття формувалося під впливом двох мов — російської, яка була першою засвоєною ним мовою, й української. У дорослому віці, коли він відчув у собі хист до мистецтва слова, перед ним гостро постало питання, — яку мову обрати для творчої самореалізації.

В есеї “Чому я пишу українською?” Борис Дмитрович дає відповідь на це запитання, талановито відтворюючи мовні й соціокультурні особливості середовищ, у яких він зростав, вплив різних чинників на становлення його мовної і національної свідомості, роль у цих процесах осіб із близького оточення.

Б. Антоненко-Давидович народився 5 серпня 1899 року в передмісті Ромен на Полтавщині. Але коли майбутньому письменникові виповнився рік, його батько-залізничник отримав призначення на роботу в робітниче селище під Брянськом, куди й переїхала родина. Відтак ранні дитячі роки Бориса Дмитровича минули у всуціль російськомовному середовищі. Події, що відбувалися тоді в Російській імперії, знаходили відгомін у дитячих іграх — з однолітками хлопчик грався у російсько-японську війну. Під впливом оточення, розмов, які чув від дорослих, формувалася, ще на підсвідомому рівні, його національна ідентичність: “Цю неусвідомлену ще, але цілком природню любов носив у своїй душі і я: адже робітниче селище під Брянськом і все, пов’язане з ним — ігри, пісні, мова, природа, — це частинка Росії”. І хоча мати розповідала йому, що народився він в Україні, обидві його бабусі — по матері і по батькові — живуть у Засуллі й Недригайлівці, ці назви були для хлопчика далекою абстракцією.

Батьки майбутнього письменника, попри те, що були етнічними українцями, не зберігали рідну мову в родинному спілкуванні, хоча певних залишкових ознак колишнього виховання в українському довкіллі не позбулися: “...Батьки вдома говорили, хоча і з помітним українським акцентом і окремими українізмами, все ж російською, хіба що батько, посварившись сильно з матір’ю, переходив на українську мову, але мені здавалось, що він це робить лише для того, щоб налякати матір або завдати їй неприємності. От тільки пісні батьків дивували мене, не збігаючись з моїм репертуаром, засвоєним з довкілля, і завжди чомусь на тій мові, до якої звертався батько, посварившись з матір’ю”. Цікавим тут є відтворення дитячого сприйняття української мови, на той час чужої для нього, як коду, що його батьки вживали у двох, мало поєднуваних у дитячій свідомості, ситуаціях — гармонійній, коли вони вдвох співали, і конфліктній, коли сварились. Натомість, як відомо лінгвістам, двомовним особам, що перейшли на другу мову спілкування, властиво повертатися до першої мови саме в ситуаціях емоційного збудження, що послаблює контроль за мовною поведінкою.

Зовсім інший світ відкрився хлопчикові, коли він приїхав улітку в гості до бабусь — спочатку в Ромни, а потім у Недригайлів. Талановитий оповідач, Борис Дмитрович майстерно змальовує психологічні портрети двох своїх бабусь, кожна з яких була мовби втіленням рис, протилежних вдачі іншої: якщо роменська бабуся Олена відзначалася доброю, лагідною вдачею і пробачала онукові всі його пустощі, то недригайлівська баба Олександра була суворою й вимогливою, не лишаючи без осуду жодних дитячих вибриків.

Єдине, що було спільне у бабусь, — українська мова. Але і тут між ними спостерігалась велика відмінність, передусім у ставленні до мови інших людей у диглосних ситуаціях. Бабуся Олена з Ромен не надавала значення тому, якою мовою до неї звертаються, — українською чи російською. Вона мала велику родину — трьох синів і шістьох дочок — і турбувалася лише про одне — як “вивести їх у люди”, не переймаючись мовними проблемами. Сама вона говорила з усіма лише українською, але російську мову не тільки толерувала, а й, очевидно, вважала престижнішою, що видно з такого фрагмента спогадів: “Моя чиста російська мова викликала у неї захват і замилування: адже якщо навіть старші її сини — мої дядьки, не могли досконало опанувати російську мову, “окаючи” й “гекаючи”, то якими ж дивовижними здібностями мав вирізнятися я, п’ятирічний пузань, який читав напам’ять віршик про півника із золотим гребінцем або співав пісню “Зимушка-зима холодна была, морозливая”!”

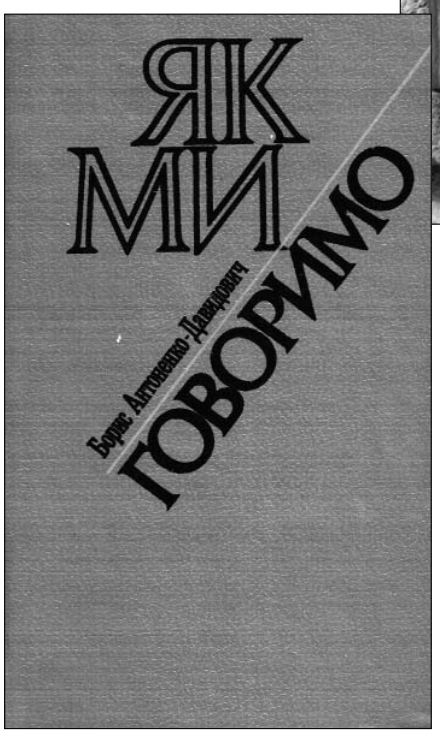

Інакше ставилася до цих речей недригайлівська бабуся Олександра. Вона засуджувала свого сина, Борисового батька, за те, що він відірвався від свого роду й землі, поїхавши в “Московщину”. Мову онука бабуся вважала чужою, “панською” і через це недолюблювала малого. Ще більше принижень зазнавав хлопчик від двоюрідних братів і сестер. Він не вмів гратися з ними в їхні ігри — “цурки”, “квача”, “довгої лози”, не володів їхньою мовою. Хлопчик не розумів багатьох українських слів, що викликало глум з боку дітей. “Не раз, згадуючи потім тяжкі для мене дні недригайлівського “гостювання”, — пише Борис Дмитрович, — я дивувався — як на все життя не зненавидів я тоді українську мову, незнання якої завдавало мені стільки гіркоти й принижень? Але тут стали діяти інші джерела, примусивши поставитися до цієї мови зовсім по-іншому”.

Дні, проведені в українській стихії, не минули для майбутнього письменника марно. На власному досвіді він переконався, що українська мова — не наріччя або не зіпсована російська мова, як намагалися його переконати згодом вчителі в гімназії, а окрема мова. Крім того, як підкреслює майбутній письменник, велику роль у формуванні позитивного ставлення до української мови зіграв емоційний фактор. І тут сувора бабуся Олександра постає у спогадах онука як мудра виховательна, хранителька не лише мови, а й народної культури, звичаїв, традицій. Увечері, згадує Борис Дмитрович, вона скликала дітей, влаштовуючи традиційну гру в гусей і вовка. “Гуси, додому!” — гукала бабуся, і діти хором запитували: “Чому?” — “Вовк за горою”. — “Що він робить?” — “Гуску скубе”. Після цього діти, вимахуючи руками, стрімголов бігли до бабусі, переганяючи одне одного, щоб не прибігти останнім, який мусив стати “вовком”. Після гри діти, очолювані бабусею, йшли чистити картоплю на вечерю, причому вона вміла організувати все так, щоб праця нікому не здавалася нудною. Бабуся починала співати свої улюблені народні пісні, спостерігаючи за тим, щоб разом із нею співали і діти. Але, як зазначає Борис Дмитрович, головне, що примусило хлопчика полюбити ці пісні, полягало в іншому.

Річ у тім, що бабуся Олександра не лише співала пісні, а й тлумачила онукам їхній зміст. Вона розповідала, що в пісні йдеться про минулі часи, коли козаки воювали з турками й татарами, з польською шляхтою, з усіма поневолювачами рідної землі. Знання про колишні визвольні війни вона черпала не з книжок, бо заледве вміла читати. Оповіді її ґрунтувалися на народних переказах, які здавна передавалися з уст в уста. Такі носії народної пам’яті були в кожному українському селі і саме вони зберігали, на противагу сфальшованій офіційній імперській історіографії, автентичну усну історію, створену самим народом, що жила в піснях, думах, переказах. Бабуся Б. Антоненка-Давидовича, образ якої зберегли його спогади, належала до тих представників старшого покоління колишнього селянського середовища, що володіли знанням усної історії, яка відображала колективний народний погляд на події минулого. Ці старші люди, виховуючи молодше покоління, вважали за обов’язок передати їм свої знання.

У зв’язку з цим треба згадати подібний образ Шевченкового дідуся, за усними оповідями якого поет відтворив історичні події Коліївщини в “Гайдамаках”:

Спасибі, дідусю, що ти заховав
В голові столітній ту славу козачу:
Я її онукам тепер розказав.

У Недригайлові майбутній письменник довідався і про історію свого родового прізвища. Як розповіли йому рідні, його предки були козаками й носили найменння Антоненків. Зберігся й переказ про те, як виникло вуличне прізвисько Антоненків — Давидовичі, що письменник зафіксував в автобіографії: “Якось мандрівні штукарі цигани завели на подвір’я козака Антоненка, що відзначався великою фізичною силою, муштрованого ведмедя, й звеліли йому показувати свої штуки. Ведмідь чогось розлютився, зірвався з ланцюга й кинувся трощити на подвір’ї все, що попадалося йому. Перелякані сусіди й навіть цигани, власники ведмедя, розбіглись, і лиш козак Антоненко голіруч пішов на бешкетника-ведмедя й задушив його. Вражені односельці прозвали козака “Давидовичем”, що згодом не тільки в усній мові, а й у документації приросло як додаток до прізвища”.

Варто звернути увагу на ще один важливий момент у спогадах письменника про гостювання у недригайлівської рідні. Бабусині оповіді про минулі події, в яких козаки поставали відважними вояками, були вписані у довкілля, в його природні реалії. Наприклад, Мазепина гора, куди родина їздила збирати ягоди, поставала як місце, де колись “наші козаченьки” три дні билися зі значно чисельнішим ворожим військом, але воліли за краще загинути, ніж здатися в полон.

Відомо, що героїзація минулої визвольної боротьби, колективні спогади про неї, поєднані з любов’ю до конкретної території, відіграють важливу роль у формуванні національної спільноти.

Цього досягають, як зазначає британський політолог Ентоні Сміт, “із допомогою натуралізації етнічної історії, коли цю історію вважають за частину природи, та історизації природного середовища, коли вважають, що воно є елементом історії та розвитку етнічної спільноти”.

Таким чином, усна історія краю, яку бабуся переповідала онукам, виявилася одним із важливих чинників пробудження української національної свідомості майбутнього письменника. З того часу Недригайлів увійшов не тільки в його спогади, а й оволодів, як зазначає Борис Дмитрович, “якоюсь частиною його душі”.

Наступний етап його життєвого шляху пов’язаний із переїздом родини з Брянська до Охтирки. Тут хлопчик потрапив у середовище, яке в мовному плані відрізнялось і від брянського, і від недригайлівського. Якщо перше було всуціль російськомовним, а друге — українськомовним, то мовну ситуацію Охтирки визначала диглосія, тобто протиставлення двох мов за різними сферами використання. Ось як описує її Борис Дмитрович: “Загалом на той час у Охтирці російською говорило тільки місцеве панство: офіцери кінного полку, купці, духівництво і начальство: начальник пошти, начальник казначейства, начальник тюрми, директор гімназії і поліцейський справник та його пристави. Решта населення, зовсім не думаючи ні про які національні проблеми, говорило “по-нашому”.

Поділ сфер вживання двох мов на “високу” й “низьку”, коли українська мова була, як зазначає Б. Антоненко-Давидович, “мовою вулиці, базару, особливо ярмарку”, а російська — “мовою науки, культури, технічного прогресу”, зумовив у перші роки його перебування в Охтирці певну роздвоєність мовного й етнічного самоусвідомлення майбутнього письменника. Її поглибило навчання в гімназії, де учні здобували освіту російською мовою і де вчителі прищеплювали їм презирство до мови “некультурних хохлів”, висміюючи навіть український акцент у вимові російських слів.

Однак основи українського світовідчуття, закладені бабусею, далися взнаки за першого нагадування. Ним став “Кобзар” Шевченка, що випадково потрапив хлопцеві до рук. “Я взяв “Кобзар”, — згадує Борис Дмитрович, — і він одразу ж розбудив у мені такий рій споминів про Недригайлів, про бабу Олександру, яка уже померла, і про її “козаченьків”, що у мене стислось серце”. Показово, що цього разу наверненню гімназиста до українства сприяло вже не усне, а друковане слово. Як пише Б. Антоненко-Давидович, велике значення для нього мало те, що “Кобзар” був книгою. Це переконувало його в тому, що цією мовою, всупереч твердженням гімназійних учителів, можна писати літературні твори.

Другою українською книжкою, з якою він познайомився, був декламатор “Досвітні вогні”. Він зацікавився нею, коли гостював у заможному домі гімназійного товариша і, проходячи чорним ходом через кухню, побачив, що їхня служниця читає якусь товсту книжку. Зацікавившись, хлопець попросив дати йому прочитати книжку, яка виявилась декламатором з українськомовним репертуаром, — і це підтверджувало той факт, що вже існує ціла література, написана українською мовою. “І я відчув, — пише Б. Антоненко-Давидович, — що це мова мого народу. Та обставина, що український декламатор я отримав з рук простої служниці Фросини, з мови якої знущалися батьки мого товариша, як і всі пани в місті, надавала декламаторові певної соціальної ваги і значущості”.

Після цього випадку підліток уже свідомо почав шукати українську літературу. І хоча в повітовому містечку це було нелегко, він знаходив українські книжки і зачитувався “Історією України-Руси” Аркаса, оповіданнями Нечуя-Левицького, Грінченка, Винниченка, вчив напам’ять вірші Лесі Українки, Олеся, Вороного, водночас не забуваючи ні поезій Некрасова і Лермонтова, ні романів Тургенєва.

Але коли вже після революції 1917 року, після пережитих бурхливих подій, у яких Б. Антоненко-Давидович брав активну участь, у ньому прокинувся потяг до письменницької праці, перед ним уже не стояло питання, якою мовою писати. “Я не уявляю собі письменника, — зазначає Борис Дмитрович, — який стоїть поза або над народом, з якого він вийшов, письменника без кровного зв’язку зі своїм народом, що примушує його постійно відчувати борг перед минулими поколіннями і відповідальність перед майбутніми. А що більше єднає письменника з його народом, як не мова? Адже мова народу — це не проста оболонка, в яку механічно втиснута людська думка, а щось набагато більш значуще”.

Українська мова, стверджує письменник, дала йому відчуття рідного ґрунту, створила “той внутрішній контакт з народом, без якого неможливе зростання письменника”. Йому довелось витратити багато часу й докласти багатьох зусиль, щоб вивчити мову. “Але хіба для письменника існує межа, далі якої йому нема чого вдосконалюватись у своїй мові?” — ставить риторичне запитання Борис Дмитрович.

У міркуваннях, що завершують спогади, Б. Антоненко-Давидович акцентує увагу на деформаціях мовної ситуації України і на тих психологічних проблемах, які вона створює для прозаїка, що пише українською мовою. На жаль, вони не втратили актуальності й нині, тому вважаємо за потрібне навести завершальний абзац есею повністю:

“У сучасному українському місті українською мовою говорить лише частина населення: представники окремих груп інтелігенції — частково наукової, рідше — технічної, студенти, головним чином, гуманітарних вузів і робітничих будівництв. У цих умовах основним живильним ґрунтом для української мови лишається все ж поки що село. Відтак цілком зрозуміло, що мені, письменникові міської тематики, який ставить собі переважно психологічні проблеми, писати українською буває часом складно. Але чим важчою є задача, тим цікавіше її розв’язувати; чим більше перешкод на творчому шляху, тим більшу радість дає успішне подолання їх. Ось чому я пишу українською”.

Чи є озвучення і дубляж фільмів політичним питанням?

Як відомо, політика — продовження економіки, чи то пак бізнесу, тільки іншими засобами. В українських реаліях вона давно вже набула нецивілізованих, антиукраїнських, потворних форм. Ненаситна жадоба власного збагачення, всепроникаюча короста корупції пронизує владу всіх рівнів, підштовхуючи переважну більшість чиновництва до злочинних дій. Нерідко вони межують зі зрадою національних інтересів.

Микола ЦИМБАЛЮК
Фото **Олеся ДМИТРЕНКА**

Свіжий приклад — постанова Кабінету Міністрів № 168 від 1 лютого 2012 р. Згідно з цим папірцем, даруйте, підзаконним актом, скасовується обов’язковість дублювання або озвучення фільму (будь-якою мовою!) на території України. Тобто тепер можна не просто дублювати чи озвучувати фільми російською, як це у нас донедавна практикувалося. Тепер чужому кінобізнесу відкрито зелену вулицю і дозволено безперешкодно завозити уже готові фільми з Росії. Таким чином українські чиновники не просто пролобіювали інтереси неукраїнського бізнесу, а й поставили під загрозу національні інтереси України. Результати не забарилися.

Вітчизняна студія дубляжу “Ле Доен” (60 % обсягу загального дубляжу фільмів іноземного виробництва — структурне підприємство найбільшої на нашому ринку кінопрокатної компанії “B and H” сьомий рік дублює фільми українською мовою, забезпечуючи за якістю світовий рівень) зазнала брутальної атаки. 5 квітня податкова міліція Києва здійснила напад на студію. Вилучили не лише комп’ютери, а й дорогу звукозаписувальну техніку для дублювання фільмів. Привід сміхотворно-надуманий, мовляв, несплата податків... їхніми партнерами!

Синхронні, узгоджені дії чиновників Держкіно, Мінкультури, Кабміну, Державної податкової адміністрації не залишилися непоміченими. Громадськість ударила на сполох. Кілька днів тому громадські організації, зокрема “Відсіч”, “Простір свободи”, “Українська справа”, “Не будь байдужим!” зібрали під Кабміном велелюдну акцію протесту. Висловити обурення цинічними, антиукраїнськими діями нашого чиновництва, підтримати співробітників студії дубляжу прийшло багато відомих діячів культури, політиків, депутатів. Високий гранітний парапет на вулиці Грушевського, навпроти урядового будинку, став народною трибуною, на яку, підтримані десятками рук, піднімалися промовці.

Олесь Доній, *народний депутат України:*

— На жаль, ми мало не щодня змушені виходити на акції протесту. Позавчора проти свавілля влади щодо малого і середнього бізнесу, вчора проти знищення Андріївського узвозу, сьогодні проти “наїзду” на український кінематограф... І все тому, що ця влада — антиукраїнська. Вона системно знищує все українське — бізнес, культуру, мову. Втішає лише те, що більшає не просто усміхнених, дружніх облич на подібних протестних заходах, а росте усвідомлення українців: тільки спільними зусиллями ми покладемо край свавіллю і вседозволеності нинішньої влади. Мусимо зрозуміти, що підтримка української молоді й культури — спілкування з усіма українською мовою. Аналогічно і з кіно. Якщо ми хочемо підтримати українське кіно, мусимо не дивитися російськомовне. Іншого шляху немає. Слухаймо українську музику, купуймо лише українськомовні книжки, читаймо українські газети, дивімось українськомовне кіно і спілкуймося тільки українською. Лише тоді захистимо національних виробників, себе і своє оточення, всю Україну.

Юрко Зелений, *музичний критик:*

— Надавати перевагу українському культурному продукту — стратегічний напрям самоутвердження. Повною мірою це стосується й інформаційних технологій. Треба встановлювати і користуватися тільки українськомовним програмним забезпеченням. Знаю, є багато “патріотів”, які рвуть три вишиванки на грудях після перших п’ятдесяти грамів і кричать про Бандеру, “Слава Україні!”, але лінуються натиснути клавішу і вибрати рідну мову в своєму комп’ютері. Користування українською всюди фіксується. І якщо виробники, що підтримують розробку програмного забезпечення, бачать, що українськомовних користувачів у світі 10—20 мільйонів, вони мають зважати на цей ринок і працювати на нього.

Євген Нищук, *актор*:

— Українських фільмів надзвичайно мало, а таких, як остання кіноробота Михайла Іллєнка, — одиниці. Тому величезне значення має іноземне кіно, озвучене українською. Ми знаємо, як воно впливає на виховання. Я озвучив і продублював чимало українських фільмів. Ті, хто штампують ганебні антиукраїнські закони, розчищають дорогу не лише чужій ідеології, вони позбавляють роботи тисячі наших акторів. Очевидно, що на владному горизонті наступні вибори. І замість гідних зарплат вони лукаво підсовують російськомовній частині населення мовне питання.

Андрєй Ігнатчик, *режисер із Білорусі*, на сумному досвіді рідної країни розповів, які наслідки можуть бути від нехтування національними інтересами. “Мені образливо бачити, як мордують братній народ. 1995-го у Білорусі так само знищували дубляж на телебаченні, в кіно, переписували історію, виконуючи накази Кремля. Наш досвід мусить чогось навчити українців. Ми вас підтримуємо, бо розуміємо, що без української нації не буде білоруської. У нас дійшло до того, що забороняють уже концерти білоруською мовою. Не хочу, щоб те саме було в Україні”, — зазначив пан Андрєй.

Сергій Тримбач, *голова Спілки кінематографістів України,* переконаний, що лише молодь може захистити майбутнє. Якщо громадськість мовчатиме, це найкращий спосіб для тих, що сидять у затишних кабінетах, законсервувати ситуацію. Попри все українське кіно є і буде. Бо якщо остаточно зникне українська кіноіндустрія, під загрозою опиниться нація. На сторожі повинна стояти наша культура. Тож будьмо пильними!

Михайло Іллєнко, *кінорежисер,* зауважив, що навіть у совєтські часи фільми для союзних республік дублювалися національними мовами. “Нас відштовхують, відкидають невідомо в які часи. Постанова Кабміну — поєднання бізнесових і політичних інтересів. Це ланки одного ланцюга. Всупереч усім і всьому українське слово звучатиме не лише в нашому кіно.

— Ми зібралися тут, — заявив **Тарас Шамайда**, *координатор руху “Простір свободи”,* — щоб захистити український дубляж від знищення. Знищення, яке здійснює виконавча влада руками Уряду, податкової міліції, інших органів. Закон України “Про кінематографію”, Положення про прокатне посвідчення захищали національний дубляж. Усі фільми — американські, європейські, російські, будь-які інші дублювалися українською, як це робиться у будь-якій нормальній країні світу. Відтепер, згідно з ухваленою постановою, Кабмін заохочує ввезення фільмів, дубльованих у Росії їхньою мовою. Це нахабна підтримка іноземної мови замість української, іноземних студій дубляжу замість наших, вітчизняних, чужих акторів, перекладачів, технічних працівників замість українських. Це робить наша влада, яка мусила б захищати національні інтереси. Наша вимога: 1) Скасувати ганебний документ (постанову Кабміну № 168) або той пункт, який заохочує впровадження російського дубляжу. 2) Припинити фізичне знищення студії українського дубляжу компанії “B and H”.

Стимулювання іншомовного дубляжу і фізичне нищення вітчизняного — зрада національних інтересів. Ми не відступимо, якщо влада не піде на поступки. Ми переможемо!

“Протягом життя М. Кравчук активно працював для розвитку математичних наук в Україні”.

Математик — від БОГА, педагог — від СЕРЦЯ

Ніна ВІРЧЕНКО

У лютому 2012 р. ухвалено Постанову Верховної Ради України “Про відзначення на державному рівні 120-річчя від дня народження вченого-математика Михайла Кравчука”. 19 квітня 2012 р. в Національному технічному університеті України “Київський Політехнічний Інститут” о 14:30 відбудеться відкриття XIV Міжнародної конференції пам’яті вченого. “Слово Просвіти” пропонує Вашій увазі розповідь про видатного науковця Михайла Кравчука, підготовлену доктором фізико-математичних наук, професором, академіком Академії наук Вищої школи України Ніною Опанасівною Вірченко, яка впродовж усього життя опікується пам’яттю Михайла Пилиповича.

Михайло Пилипович КРАВЧУК — найвизначніший український математик XX сторіччя, дійсний член Всеукраїнської академії наук, науковець світової слави, праці якого — фундаментальний внесок у різні галузі математичної науки: вищої алгебри та математичного аналізу, теорії диференціальних та інтегральних рівнянь, теорії імовірностей і математичної статистики та ін.

Уже давно існують на сторінках наукових досліджень і **многочлени Кравчука**, і **моменти Кравчука**, і **формули Кравчука**, і **осцилятори Кравчука**, а 2001 р. виявилося, **що М. Кравчук стояв і біля витоків винаходу першого у світі електронного комп’ютера**.

Він горів безмежною любов’ю до України й до математики, і весь свій короткий вік працював невпинно й творчо на благо науки, освіти рідного народу. “Моя любов — Україна і математика” — таким було його життєве кредо. Життя цього видатного вченого-математика спалахнуло як блискучий болід і після арешту й вироку 1938 року згоріло у суворих колимських таборах.

* * *

Народився Михайло Кравчук 10 жовтня (27 вересня за старим стилем) 1892 року у с. Човниці Ківерцівського повіту на Волині в сім’ї землеміра. Початкову освіту хлопчик здобуває вдома. Як згадувала Анастасія Соколюк, жінка, що замолоду три роки мешкала в оселі Кравчуків, “...у сім’ї розмовляли тільки українською мовою, хоч мати навчала дітей і польської, і французької, і німецької, привчала усіх своїх дітей — Костянтина, Вікторію, Михайла, Єву — до порядку та дисципліни. Михайло ріс дуже рухливим і веселим...”

Мати Михайла — освічена жінка, володіла кількома іноземними мовами, добре знала світову літературу, історію, грала на фортепіано, була доброю, чуйною, життя присвятила вихованню дітей. У хаті було завжди весело й гамірно. Чарівна природа, пісні — живий літопис, у якому знайшли яскраве відтворення героїчна історія волинського краю, дивовижні легенди будили серце та душу, формували гострий розум майбутнього науковця.

1901 року вся родина переїздить до Луцька, де 1910-го Михайло закінчує гімназію з золотою медаллю. Найбільше з усіх предметів припала до душі математика, і вже тоді, мабуть, у нього визріла думка присвятити себе цій дивовижній науці. 1910 року Михайло Кравчук їде до Києва, де вступає на математичне відділення фізико-математичного факультету університету Св. Володимира. Протягом навчання в університеті М. Кравчука звільнили від плати за навчання, він отримував стипендію 50 карбованців, бо всі іспити складав на “весьма удовлетворительно” (“відмінно”).

У той час в університеті працювало багато непересічних математиків: В. П. Єрмаков, Д. О. Граве, Г. В. Пфейффер, Б. Я. Букреєв... З великим захопленням юнак вивчає математику, фізику, астрономію, бере участь у роботі наукових семінарів із теорії груп, теорії ідеалів, теорії еліптичних функцій під керівництвом професорів Д. О. Граве, Б. Я. Букреєва, цікавиться філософськими проблемами природознавства. Студент М. Кравчук підтримував ідею національного відродження та створення української культури. Він любив проводити вечори в Українському клубі (вул. Велика Володимирська, 42), у Народному домі на Лук’янівці, де український театр під керівництвом М. Старицького ставив свої вистави. Відвідував і засідання студентського громадського об’єднання “Українська громада”. Програмні завдання щодо культурного відродження української нації стосувались організації наукових українських гуртків, систематизації української наукової термінології, заснування українських кафедр при університеті та ін.

Михайло Кравчук

1914 року М. Кравчук закінчує університет із дипломом I ступеня (диплом № 57172, видано 12.XII.1914). Професор Граве, вважаючи його одним із найздібніших своїх учнів, клопочеться, щоб М. Кравчука залишили при університеті як професорського стипендіата для підготовки до наукової та викладацької роботи.

М. Кравчук — член Українського наукового товариства у Києві, член фізико-математичного товариства при Київському університеті, співробітник створеної 1918 р. Української академії наук, а з початку 20-х рр. — член комісії математичної термінології при Інституті наукової мови УАН. “... Майже жодне явище в створенні математичної науки (в Україні) не сталося без його участі, ... ані закладалися перші українські університети (народний і державний), ... ані утворювалася математична термінологія або наукова мова — нічого цього не робилося без **найактивнішої участі Михайла Кравчука**” (із характеристики на М. Кравчука, надісланої до ВУАН 1929 року у зв’язку з висуненням його кандидатури в дійсні члени Академії).

14.XII.1924 р. — блискучий захист докторської дисертації “Про квадратичні форми та лінійні перетворення”. Це був перший в УРСР захист докторської дисертації. 1925 року М. Кравчукові було присвоєно звання професора. 29 червня 1929 р. його обрано дійсним членом Всеукраїнської академії наук (ВУАН). 1929-й і наступні 8 років — найплідніші в творчості науковця. Він одержує низку глибоких результатів із теорії функцій дійсної та комплексної змінних, теорії диференціальних та інтегральних рівнянь, теорії імовірностей та математичної статистики, видає підручники для вищої школи, публікує статті з методики викладання математики, історії математики, філософії, постійно працює над удосконаленням математичної термінології та ін. Результати друкує в наукових виданнях НТШ (1925), є членом математичних товариств Німеччини (1927), Франції (1927), Палермо (Італія, 1927).

М. Кравчука запрошують до безпосередньої роботи у ВУАН, де він очолює комісію математичної статистики, обіймає посаду Вченого секретаря Президії академії. Він — один із засновників Інституту математики (1934 р.), там є завідувачем відділу математичної статистики. Водночас він — член управи Київського інституту народної освіти, декан факультету професійної освіти, активний громадський діяч, член секції наукових працівників міської Ради, організатор **першої в Україні математичної олімпіади** школярів (1935).

У вересні 1928 р. М. Кравчук їде на Міжнародний конгрес математиків в Італію (м. Болонья), виступає з кількома науковими доповідями. Успіхи, бесіди, зустрічі з найвидатнішими математиками світу (Ж. Адамаром, Р. Курантом, Ф. Трікомі, Т. Леві-Чівіта та ін.) спонукають молодого вченого до нових творчих пошуків. Вражає, дивує і захоплює багатогранність творчого таланту М. Кравчука, його неймовірна енергія, працездатність. Хоч би де бував Михайло Пилипович, чи прогулювався, чи відвідував флорентійські музеї, чи проїздив у варшавському експресі через рідну Волинь (він хотів принагідно побувати й на рідній волинській землі, але не одержав відповідної візи...), скрізь його супроводжувала напружена робота думки. Тільки за період цього нетривалого відрядження він написав близько 10 наукових статей і велику працю “Алгеричні студії над аналітичними функціями”.

Протягом життя М. Кравчук активно працював для розвитку математичних наук в Україні: був засновником математичних кафедр у кількох київських інститутах, дбав про створення української математичної лексики. Вільно володіючи кількома мовами (французькою, німецькою, італійською, російською, польською), він писав ними свої наукові праці, але найчастіше — рідною мовою, і ця **Кравчукова мова — добротний зразок українського науково-математичного стилю**. Пильне вивчення праць Кравчука під мовно-термінологічним кутом зору і **сьогодні** може стати у пригоді такій актуальній справі, як подальша розробка та удосконалення української математичної термінології. Неймовірна широта наукового світогляду, велика ерудиція, здібність аналізувати складні питання філософії, природознавства, історії та методики математики творили глибокі наукові роботи та й твори талановитого популяризатора.

У нашу добу, коли бурхливо розвиваються нові відгалуження математики, зокрема — **кібернетика**, різні **ЕОМ**, наближені обчислення не лише не втратили свого значення, навпаки — їхня роль зросла. Можна тільки дивуватися, **яким далекоглядним був Кравчук**, заявляючи, що саме наближені обчислення торують шлях до засвоєння найглибших математичних ідей, до розв’язання нових складних математичних задач. Неабияку роль у підвищенні науково-методичного рівня викладання математики в навчальних закладах різного ступеню відіграє М. Кравчук не тільки своїми друкованими працями, а й безпосередньою викладацькою роботою. 1936 р. він співпрацює з українським науково-дослідним інститутом педагогіки, часто виступає з лекціями перед учнями та вчителями, студентами, друкується в газетах. Самовіддану працю науковця в ім’я розбудови української науки, його непересічний педагогічний хист і авторитет серед студентської та наукової молоді не могли не помітити. 1937 року з’являються погромні статті проти М. Кравчука у пресі, йому влаштовують ганебні псевдосудилища у стінах інституту математики, університету, політехнічного інституту, де один перед одним рвуться до трибун з “гнівним осудом” його вчорашні співпрацівники, учні й аспіранти. Однак серед них знайшлися по-справжньому мужні люди, що осмілилися відкрито стати в обороні свого вчителя. Це О. Смогоржевський, П. Бондаренко, Ю. Соколов, Й. Погребинський. Але ці виступи не могли переважити панівної репресивної тенденції. “Це був час страшного розгрому ... всього українського, якого б напрямку воно не додержувалось. “Не треба розшукувати українських націоналістів”, — говорив один із моїх слідчих, — досить взяти передплатників журналів “Україна”, “Життя і революція”, “Пролітфронт” чи “Літературний ярмарок”, і я без вагання заарештовую їх, бо всі вони — націоналісти”, — так писав один із соловецьких політв’язнів тих років — історик Семен Підгайний.

21 лютого 1938 року М. Кравчука заарештували. Йому інкримінували звичний тоді набір контрреволюційних стереотипів: націоналіст, шпигун і т. ін. — як же, з 1925 р. він — член Наукового товариства ім. Шевченка у Львові, себто в “панській Польщі”, листується з “польськими запроданцями” (тобто з українськими математиками Галичини) М. Зарицьким та М. Чайковським, першого з них намагався “протягти” в дійсні члени АН, а другого переманив у Радянську Україну, та ще й улаштував працювати в Одеському університеті, і взагалі знає багато мов, з закордонними “буржуазними” науковцями підтримує зв’язки... “Я був приголомшений цими дикими обвинуваченнями, розбитий фізично нічними допитами, зокрема повним позбавленням сну протягом 11 діб, загостренням хвороби серця, заходами прямої фізичної дії... Зламали мене остаточно погрози — у випадку заперечення та відмови взяти на себе нездійснені злочини — заарештувати та знищити мою сім’ю”. (Слідча справа № 817 з обвинувачення Кравчука М. П., т. 2, ар. 175).

Учасники I Міжнародної наукової конференції ім. акад. М. Кравчука (1992, Луцьк)

Закінчення на стор. 10

Пропоную для газети уривки зі щоденника, який веду з 1972 року. У помаранчеві часи вдалося випустити дві книги щоденника в Черкасах.

Пишу й третю книгу. Уже маю понад 500 сторінок машинопису, але перспективи видати їх не бачу. Нова влада не фінансує видання наших книжок.

Хотілося б надрукуватись у Вашій газеті, яку передплачую, читаю, і читаючи, оживаю душею.

Зі щирістю Василь ЗАХАРЧЕНКО,
лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка

Гріх сьогодні мовчати!

(Зі щоденника болю)

Гандизм на український лад? Діалог

— А ти все кличеш і кличеш: “Нас спасе наша суцільна україномовність!” Усе натискаєш на цей нещасний наш народ, затурканий, знедолений, обдертий олігархами (вчорашніми комсомольськими босами, виплодками злочинної КПСС), доведений до вимирання. Краще б ти жало свого пера спрямовував проти владного олімпу, який ненавидить усе українське, нашу мову, саму Україну і семимильними кроками веде її під здачу Росії. Бо поки ми заукраїномовимось, вони знищать Україну.

— Та проклинав я їх, владоможців, що як ненаситна пацючня, роїлися і під першим, другим, третім президентами, і ще дужче плодяться під захистом четвертого. І що? Бодай когось із них хоч нежитем прохопило від моїх ламентацій? А простий, безправний народ прислухається. Уже хоча б тому, що ніхто ж із влади його до цього не закликає. Прислухається й подумає, і прокинеться в нього своя, українська душа. Я вірю в це.

— Ну, прислухається, скажемо, дядько Степан, дядько Микола, прочумавшись од самогону. Може, й віддасть свою дитину в українську школу. Ну, ще там десяток-два на райцентр. І що, це врятує мову, Україну?

— А від них засвітяться інші. І піде, піде між людьми це. Підхоплять учителі, школи.

— Та їх, ці українські твої школи, закривають табачники, міносвіти по всій Україні.

— Бо ще мало нас, україномовних. Бо мільйони й мільйони українців в Україні — російськомовні. Аж 37 %! Я ж закликаю до поголовного україномов’я українців. Як тільки це станеться, **як заговоримо ми всі українською, то й переможемо.** У нас з’явиться непереборна відпорна, духовна сила, яка змете зі свого національного, державного українського шляху, мов сміття, п’яту колону Москви.

— Якийсь гандизм на український лад. Вони нас душать, а ми толерантно собі будемо україномовитись?

— Іншого виходу нема. Поки ми не відчуємо себе українською нацією, злютованою рідною мовою, культурою, історичною пам’яттю, доти нас *поодинці* ворог нищитиме.

— Це ж скільки часу треба угрохати, щоб усе етнічно українське заговорило своєю мовою! Коли ж вона настане — наша перемога? Як рак свисне?..

— *А вона вже настає*. Ми вже з тобою задумалися, гукнули інших. Уже пішло, пішло поміж людьми... Тепер головне — утвердити їх у тому, що тільки через масову мільйонну *поголовну* україномовність, а з нею через пробудження національної свідомості прийде українська перемога.

— Чи ж усі в це повірять?..

— Повірять. Вони ж нормальні люди і знають, що з нічого не буває нічого. Треба, щоб було щось, на що ми всі можемо обіпертись.

— На мову?

— Та не просто на українську мову, а на *повсюдну нашу україномовність* в Україні. Повсюдну і поголовну. Я ще не переконав тебе?

— Я спробую. Ось зараз зайду до супермаркету й заговорю з першою ж касиркою українською. А чи почує вона мене?

— Почує, коли ти говоритимеш до неї нормально, без натуги й оглядання, а так, як оце зі мною говориш.

Під Божою рукою

У них — люта, сатанинська ненависть загарбників, у нас — непереборне бажання жити в себе, в Україні, своїм мирним національним життям.

Сатана ще ніколи надовго не перемагав. Перемагає Світле, Боже. На цьому тримається, стоїть світ, близько двохсот держав. Серед них вистоїть і наша.

На наших очах сконало кілька імперій. Дочахає остання, заснована на богопротивному ділі. Нам же стояти вічно під Божою рукою. Відчуймо це!

Нам передали українськомовну землю

Прислухаймося до мови української землі, яку передали нам у спадок наші пращури. Вона ж українська! Вслухайтесь, як вимовляє наша земля, кожна п’ядь нашої території українські назви трав, дерев, річок, угідь, сіл, міст, долин, гір, полонин. Бережімо цю мову, учімося рідної мови в рідної землі. Не даймо сплюжити нашу топоніміку, ономастику — мову рідної землі мовою зайд, чужинців.

Повернімо свою пасіонарність!

Ну й чого чимало українських (“фотельних”, як назвав їх Дмитро Донцов) політиків та й учених кривляться, коли згадаєш того ж Донцова. Зразу ж, убравши голову в мерзлякуваті плечі, повчально говорить тобі у відповідь такий “фотельний”:

— Донцов? Інтегральний націоналізм. Це нам не підходить.

І просиджує у своєму фотелі 20 років Незалежності, а тим часом ворог вириває в нього з ледачих, безвольних рук владу, а з нею — рідну мову і потроху Незалежність. А треба таки прислухатися до того, що про нас, отаких тюхтіюватих “борців”, говорить Дм. Донцов, та стати по-справжньому до визвольного діла, до будівництва своєї, української Держави та до виховання в школах і вишах вольових патріотів України:

“Довгі століття знищили у нас не один здоровий інстинкт. Зробили з колишніх степових піратів — кліткових цвірінькалів, які ревуть та стогнуть і ридають над своєю долею безталанною... Довгі віки зробили з колишньої хижацької Варяжчини — травоїдів, які забули навіть про інстинкт елементарної самоохорони, зі степових тарпанів — коней циркових, уїжджуваних блазнями”.

Отаке з нами лихо сталося! Нам треба силою волі побороти цю катастрофічну метаморфозу нашу, прийти до своєї національної пам’яті, адже ми маємо побудувати свій український державний Дім на вічні віки.

Не лінуймося прислухатися до наших національних розумів, бо ще *“ніколи не було між нами стільки поглухлих, стільки сліпих...”* (Донцов).

Нам треба повернути свою пасіонарність.

Це вже наша ганьба! (У міліції та війську катують людей!)

Коли ж ми позбудемося цієї ганьби — катувань у міліції? Зафіксовано, що 2010 року випадки катувань зросли з 600 тисяч до 780 тисяч, тобто кожні 40 секунд в Україні у відділах міліції когось катують. Лише на початку 2011 року зафіксовано від таких катувань 25 смертей. Я ніколи не міг навіть на мить подумати, що ця совєтська зараза переповзе й ув українську міліцію.

Преса перелічує засоби катувань, які застосовує наша рідна міліція: протигази, динамо-машини, наручники, вологі рушники, габаритні книжки, повні пляшки з водою, електричний струм, гумові палиці, акумулятори, поліетиленові пакети...

Де це?.. У застінках гестапо? У єжово-беріївських катівнях? Це в українських міліцейських відділеннях. Оце для цього ми будуємо Українську Державу?

Це що, записано в Конституції України — право катувати затриманого? Як із цим мириться Конституційний Суд? Суди всіх рівнів? Чого оглухли наші всі по черзі чотири президенти України, що не чують стогону катованих громадян у керованій цими “гарантами” країні?

А вам, лжедемократи-нардепи? Теж позакладало? Вам не сняться ночами кошмари? Ви ж знаєте про ці катування. А членам уряду?

Це ви називаєтеся українською владою?

Мовчите, нічого не робите, щоб покінчити з цим беззаконням, з цим середньовіччям. А мовчите, отже, спільники катів. А ми говоримо про гуманізм, про доброту, про співчуття, співпереживання, толерантність. А поруч нас, за дверима першої-ліпшої міліцейської дільниці діє система знущань з людини, з усього людського в людині, система найжахливіших катувань, аж до позбавлення життя. Ганьба!

Така ж ганьба, як і “дідівщина” у війську.

Я ще розумію — комуністи там, соціалісти, “регіонали”, — ці чужаки, “грязь Москви”, від них іншого й не можна чекати. Але чого ж за п’ять років нічого не зробила помаранчева влада, щоб очистити від катувань, принесених із СССР, міліцію і військо? Як можна було говорити день і ніч про свою любов до народу і, маючи у своїх руках дану тобі цим народом владу, не захистити народ од традиційних совєтських звірячих катувань?

Як треба не любити свій народ, щоб бути такими байдужими до його долі!

Надіймося на себе

Українську справу мають робити насамперед українці етнічні. Їм це сам Бог велів чинити. На них і надія в України найбільша. Та що там найбільша — *єдина!* Знаємо рідкісні випадки, коли полум’яними борцями за Україну були люди інших національностей. Згодом цих інонаціоналів більшатиме й більшатиме серед патріотів України. Але це за умови, коли ставатиме на ноги, міцнітиме Українська Держава. Поки що ж надіятися на те, що зведуть нам на ноги, поставлять Україну, нашу державну Незалежність інонаціонали — це рівнозначно програшу битви, капітуляції.

А тим інонаціоналам, які разом із українським народом, із його інтелектуальною верствою будують українську *національну* Державу, наше щире, сердечне спасибі й низький братерський уклін. Я на них дивлюсь, як на святих.

Але, кажу, надіймося на себе. І хай сором їсть нас за нашу пасивність, байдужість до боротьби за Україну вільну, державну, благополучну.

Бо ми вдома!

Іде молода мама з маленькою дочкою. Розмовляють голосно, на всю нашу вулицю. Українською. Бо в Україні, вдома. І голосно, і українською.

Хай їх Бог береже!

Про національних провідників

Хоч як гірко, але ми й досі не маємо *провідників*. Усе, що бралося й береться за побудову держави, гниле, постсовєтське переважно, а ще просто зрадливе, нерідко прямо таки суперіудське. І чи не всі божевільно голінні до наживи. Ще жоден, кого хвиля нової української революції винесла нагору, не втримався перед можливістю збагатитися, розжитися на палац, іноземні автівки, а то й на кілька дач-помість, відпочинку на Канарах. Таке ж стояло перед нами *наше,* що далі нікуди, клялося на Майданах, сльози втирало, говорячи про любов до України, а вилізло нагору, вхопилося за державне кермо й переплутало державну кишеню зі своїми глибоченними, як могили...

І все ж я вірю, прийдуть чесні, справжні, порядні, інтелігентні, духовно чисті проводирі, які не вкрадуть жодної державної, народної копійки. Ці збудують Українську Державу, яка захистить Україну навіки.

Ні! Таки “Я і Україна”!

Чи не щодень розгортаєш газету, а там наче зведення з фронтів: у такому-то таборі отруїлося харчами 20 дітей, там — 30, ще в іншому місці — 16... І так по всій Україні.

Та що ж це робиться в нас на 21-му році Незалежности? Як же треба не любити самих себе, ненавидіти цю нещасну Україну, щоб отак недбало, по-варварськи ставитися до її майбутнього!

І батьки, і діти вже бояться тих таборів, як вогню.

Несвіжі продукти, харчі, приготовлені в антисанітарних умовах. То повинен же бути жорсткий контроль, сувора відповідальність. Та й голосу громадськості зовсім не чути.

У совєтські часи такого нехлюйства, такої злочинної безвідповідальности держави перед дітьми не було. Так, це правда, совєтська імперія труїла душі маленьких українців тотальною русифікацією, починаючи з дитячих садочків, у школах, масово, майже стовідсотково переведених по всіх містах України на російську мову навчання. І в позашкільних установах, у різних там гуртках, студіях, музичних школах усуціль панувала російська мова.

Тепер же ми труїмо дітей і фізично, і розумово, духовно.

Уже ж не секрет, що 50 % школярів мріють у майбутньому залишити Україну, виїхавши за кордон на роботу і проживання. І здібніші, освічені в українських територіально (не духовно!) школах, вишах, але обездуховлені, обайдужені до України, фактично *морально скалічені* школою, з легкою душею (пустою душею) виїдуть за кордон.

Зайдіть у будь-яку міську школу Черкас, Умані, Сміли (це Шевченківський край, як ми гордо ще говоримо), та ви на перерві в коридорах не почуєте української мови! І школярі, і вчителі і з учнями, і між собою спілкуються й досі, на 21-му році Незалежности мовою сусідньої держави. А багато ж із них у сім’ях, дома — україномовні. Яка ганьба нашим школам! Що ж ви робите!..

А ми дивуємося, чому такі бездушні до дітей оті харчоблоки, що так їх притруюють по літніх таборах. Та тому, що самі школи, сама освіта в міністерських навчальних планах спрямовуються в бездушшя до України, до її історії, культури і мови, мови, мови...

Мені все впомку один із урочистих ранків часів президентства Ющенка, яким у Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького відкривався новий навчальний рік. На просторому університетському подвір’ї коло погруддя Б. Хмельницького вишикувалися тисячі студентів. Урочисто звучить Гімн України. І ось із цих тисяч юнаків і дівчат лише один першокурсник приклав праву руку до серця, хоч Президент України вже кілька років клав руку на серце в такі урочисті моменти. І цей ритуал тоді дедалі більше входив у наше життя. Чому ж такі байдужі до цього елемента патріотичного публічного вияву залишилися тисячі молодих українців, чому їх не навчили цієї поваги до державних святинь у школах? Певен, і того єдиного першокурсника не школа навчила прикладати руку до серця, коли звучить Державний Гімн.

Мені, українському письменникові, який прожив на цьому світі 76 років, усе життя присвятив рідній українській мові й літературі, нічого іншого не лишається, як тільки звернутися до учителів України: ви бачите, хто очолює Міністерство освіти і хто покриває його, куди спрямовані дії цієї державної структури, в яку моральну, бездуховну прірву ці дії можуть завести наших дітей. Не забувайте ні на мить, що ви *Вчитель, Наставник*. І не залежно від того, вчитель ви української мови, чи фізики, математики, хімії, біології, історії, будьте насамперед духовно *Українським Учителем,* україномовним з учнями на кожному кроці, щохвилини. Пам’ятайте, що ви повинні, зобов’язані виховати не тільки фізиків, математиків, біологів, хіміків, істориків, а свідомих із них українців, полум’яних патріотів України. Разом творіть у школі колективний предмет “Я і Україна”.

А Міносвіти не вічно буде в руках запеклого антиукраїнця. Прийдуть і туди полум’яні патріоти — ваші сьогоднішні вихованці.

Не мовчімо!

Гріх сьогодні мовчати. Страшно, моторошно, безбожно сьогодні мовчати, коли з України нашої знову відверто, безкарно знущаються, збиткуються з нашої української мови, з нашої історії, паплюжать наших національних героїв. Усе істинно українське, питомо національне за совєтською традицією обзивають, обгавкують найчорнішими словами. Іде неприхована окупація України. Не мовчімо! Не мовчімо, *бо вб’ють!* Нас, наших дітей, нашу історію, нашу душу — рідну мову.

Не мовчімо!

Ігор КАЧУРОВСЬКИЙ р. н. 1918

Дійсність і уява

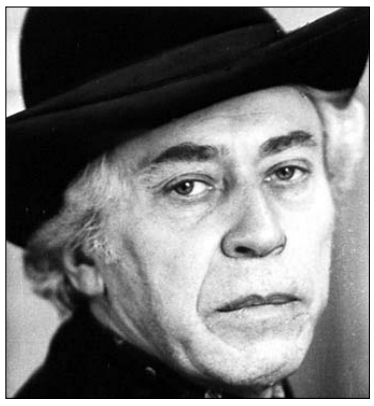

Упорядник і автор літературно-критичних розвідок лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка Володимир БАЗИЛЕВСЬКИЙ

Ім'я — це знак.
А дійсність і уява —
Однакові, напнуті
поруч струни...
І. Качуровський

Ігор Качуровський — останній із неокласиків, чия поезія прямо пов'язана з п'ятірним гроном "лебедів рідних, подоланих — та нездоланних".

Але не тільки з ними, а й із "молодшим їх братом" М. Орестом, який, за словами самого поета, "зробився" йому "найріднішим".

Сьомому неокласику випало довге життя і якщо підсумувати ним зроблене, то складається враження повноти самореалізації.

Сповідуючи естетику попередників, ступаючи в їхні сліди, І. Качуровський уже в дебютній книжці "Над джерелом вічности" узяв ту ноту, з якою не розлучався упродовж десятиліть.

Він з авторів, чию творчість (включно з науковою) слід розглядати в сукупності, як єдину вивершену будівлю, де поезія тільки один із поверхів. Решта — проза, переклади, літературознавство, теорія літератури, критика. А ще педагогічна діяльність, пов'язана передусім з освоєнням потужного материка західноєвропейських літератур.

Як і вчителі, Качуровський — культуроцентрист. Уже сам цей факт вводить його в коло тих нечисленних імен, які творили базове підґрунтя нової української літератури.

Критики "домашнього" парнасизму забувають, що без його — хай і запізнілої — з'яви, вона була б приречена на хронічну ущербність.

Неокласицизм, за всієї вразливості цього поняття в його українському варіанті, був іспитом на зрілість — мовну, культурологічну, естетичну. Так чи інакше, але цей етап належало пройти, аби потім не озиратися з відчуттям дискомфорту: втраченого історичного часу. Українська історія й так нагадувала про себе — надто на чужині — зяючими дірами, залатати які вже було неможливо.

Пізній неокласик Качуровський мав підтвердити правило, сформульоване іншими. І саме так передусім, попри всі звинувачення у консерватизмі, явити свій позитив.

І він явив його і у творчості оригінальній, і в перекладацтві, розширив можливості класичної поетики, надавши їй, як і належить, індивідуального забарвлення.

Качуровський-культуроцентрист — це перевисання до відстояного в часі, занурення в книги, у класику й архаїку епох — міфи й легенди: саксонські, старонімецькі, південноамериканські. Це й традиційна романтика, споглядальність і мрійництво, мотиви мандрів, замки, фйорди і білі паруси, як ілюстрація до сказаного вчителем: "Стара романтико! Жива ти ще в поетах!" (Зеров). Це дотримання строгих законів ремесла, заповіданих старими майстрами. Позиція. Незрушність естетичних принципів.

Важливий момент. З огляду на реалії літературного сьогодення, лірика сьомого неокласичного "лебедя" надається до несподіваних узагальнень. Передусім вона схиляє обізнаного й чутливого реципієнта змінити погляд на неокласику як на реквізит нафталінової епохи, як на щось безнадійно застаріле. Виникає добра підозра, що уроки її, можливо, як ніколи, на часі. Що він, читач, має справу з парадоксом: анахронізм як виклик і нагадування.

Нагадування про рівень досконалості. Виклик — плебеїзації поезії. Це з одного боку. З іншого — безконтрольному розумуванню, як рухові в тупиковому напрямку. І те, й те — полюси варваризації. Цебто свідчення занепаду, відступу від уже досягнутого.

Чесноти лірики Качуровського — ясність, міра, точність, знання, смак. Під цим кутом зору неплідність модерної практики у багатьох її виявах стає очевидною навіть для фанатично налаштованих ловців новацій.

Овідій

Часом себе я питаю:
кому я завдячую більше,
Хто мені визначив шлях до кастальських
джерел і Парнасу?
Перші зустріли мене Шевченко
і Лермонтов разом;
Юність бездомну мою,
що в чужинному світі минула,
Квітом бузків і черемх
вінчали Єсенін і Бунін.
Потім прийшли акмеїсти
зі словом несхибним, як шпага.
А як вернувся додому і знову
пішов на чужину —
П'ятеро лебедів рідних,
подоланих — та нездоланних,
Тих, що на озері смерти бились
об кригу відчаю.
Шостий, молодший їх брат,
зробився мені найріднішим.

З чого ж таки зайнялося?
Де кільчик знайду я найперший,
Звідки доглянув я полиск
далеких вершин Гелікону?
Та вже на поміч мені
несподіваний спогад приходить:
Раннє дитинство, під вікнами
пломінь рожевих півоній,
Сосни і клени впритул старий
обступили будинок
(Певно, було це останнє
шляхетське гніздо України...)
Плесо ріки зеленіє й синіє
крізь віти вербові,
Під очеретяний шелест
я слухаю вірші всевладні,
Зміст, невідомий мені,
не затемнює музики слова,
Повагом мати ритмічно
скандує латинський гекзаметр,
Повість стару і сумну
про кохання Пірама і Тізби...

24.4.75—3.10.75

* * *

Ще в доках портових не почалась робота.
Отруйні випари смердючого болота
Летючим саваном встеляють пустирі.
Уламок місяця виблискує вгорі.
Важкими росами трава намокла плаче;
Гниє у бур'яні ослизле падло псяче;
І майже поруч з ним,
під парканом, навзнак,
Хропе обшарпаний п'яниця чи жебрак.
А далі знов пустир. І сміття чорні купи:
Заливши нафтою,
тут палять кінські трупи.

Куди ж це я іду? Невже нема доріг,
Щоб їхній жах і бруд вигнанця не стеріг?
Щоб долю оминуть жебрацьку і собачу?
Чи, може, я тепер своє майбутнє бачу?
І через кілька літ, можливо, це мені
Отак судилося лежати в бур'яні?

...А досі думалось: до смертної хвилини
Я вірші кластиму —
цеглина до цеглини —
І будуватиму краси незримий Рим
з колонами дзвінких і виточених рим...

* * *

Мене колись не брала жодна сила,
І спробує, було, та не здола.
Я — з покоління, що війна скосила,
Із знищеного голодом села,
З народу, здесяткованого тричі,
З тих, кому смерть сто раз гляділа в вічі.

А потім став я мов забутий човен
На нерухомім плесі самоти,
Де тільки зрідка вітер, як Бетговен,
Торкав вербові клавіші-листи,
І музикою в тишині сумирній
Звучав останній смуток надвечірній.

І ось тепер, забувши давню вдачу,
Покинувши і човен мій, і став,
Мов раб, хилюся, малощо не плачу,
Твій слід цілую, на коліна став,
І вже не бачу світу за сльозами...
...Любов і смерть це — іноді — те саме...

* * *

На пасіці, од вуликів,
безсонний перегуд —
Для стомлених, для зламаних
спочинок тільки тут.

Темніє кипарисовий загострений пілон;
Поблід у сяйві місяця високий Оріон.

Безлюдної околиці закурений моріг,
І пес лежить, задуманий, у мене біля ніг.

Тополі пахнуть росами, і медом — будяки.
Займаються між травами
і гаснуть світляки.

Війнула прохолодою блакитна благодать.
Не згадувать, не мріяти,
а тільки споглядать.

Сидиш собі та слухаєш
нічне сюрчання жаб.
А там неначе вирвалось
з цупких соснових лап

Сузір'я перевернуте Південного Хреста...
Все вище коло місяця...
Все глибше самота...

21 січня 1962

* * *

Блискуча строфа, що була вже в руках,
Прозора, співуча, ясна,
Зненацька шугнула крізь шпару в думках
В провалля без краю і дна.

Сковзнула, упала, пірнула в глибінь,
Зірвалась, як риба з гачка,
І знов підпливала, манила, як тінь,
Якої не схопить рука.

Як тінь, безтілесною стала сама,
Аж поки сховалась у тьму,
В глибинне, одвічне, що всіх нас пойма,
А ймення немає йому.

Ми тільки рибалки в непевних човнах
На плесі нічної ріки.
З глухої безодні, в туманних вогнях,
До нас випливають думки.

Щось ніби впіймаєш тремтливо-живе,
А впустиш — загине і слід...
Хіба що до когось ізнов припливе,
Колись, через тисячу літ...

9—10 травня 1964

* * *

Вдова Тутанхамона, що була
Дочкою Ехнатона й Нофретіті,
Коли і трон і ложе фараонів
Порожніми лишились — дивний лист
Володареві геттів написала:

"Мій муж помер, і я не маю сина.
Невже я мушу власного раба
За чоловіка взяти? Я гидую.
Якби я мала сина, я б ніколи
З принизливим для мене і Держави
Проханням не зверталася до тебе.
Повір, що я пишу лишень тобі.
Ти, кажуть, маєш багатьох синів.
Пришли мені котрогось — хай він стане
Дружиною мені й царем Єгипту".

Цей лист зберіг Мурсілій, царський син,
Чий брат тоді поїхав до Єгипту
І був підступно вбитий по дорозі —
Щоб царствена жіноча самота
Цвіла, як лотос, три тисячоліття.

Липень 1969

Неогекзаметр

Часто, як хочу недавнє
втілити в образ єдиний,
Бачу я озеро в Альпах
і парус на нім лебединий,
Чітко відбиті в воді хмари,
і сосни, і кручі,
Сніг на вершинах стрімких
і світла потоки жагучі.
Ніби розтануло в сонці
отруєне жахом минуле.
Роки, забризкані кров'ю,
в безодні ясній потонули.

Знаю, коли пережите
лишати все далі і далі,
М'якшають риси похмурі,
світлішають темні деталі.

Так, із Середніх Віків,
синіх глибин потойбіччя,
Нам не Рауль де-Камбре
розкриває звірине обличчя.
Ні, не облога Альбі, не пожари,
не кров, не руїни —
Інші над ними й крізь них
проступають всевладно картини:
Замок Святого Ґрааля,
де Парсеваль на сторожі,
І Беатріче, що Данта веде
до містичної Рожі.

Ідеться не тільки про постмодернізм, який набив оскому і фактично себе вичерпав, підтвердивши тим самим свої обмежені можливості. А й про ті віяння, де нарочита ускладненість стає пунктом програми, ритуалом, обов'язковістю.

До яких прикрих наслідків це призводить, бачимо на прикладі "Нового мира", журналу, який колись високо тримав поетичну планку. Те ж проглядається і в наших пенатах.

Сваволя інтелектуальна і сваволя плебейська, хоч як дивно, посестри. Там, де вони задають тон, поезія втрачає свою подобу. Вона "прикидається" поезією, імітуючи її, підкреслює це графічно, але насправді нею не є.

Найважливіший урок неокласики і лірики Качуровського зокрема — утвердження дисциплінуючого начала. Заперечення розгнузданості деструктиву.

Урок цей у поміч як тим, хто намагається тримати поетичне небо над головою, а не опускати його в гнилизну низин, так і неофітам, що тільки протоптують путівці до кастальських джерел.

Поезія Качуровського — дегустація краси. Поезія книжника, естета, гурмана культури.

Для нього культура — факт особистісний. Вікно у часопростір.

Він не тікав від світу, як йому закидали, а сприймав його крізь магічний кристал преображення. Ще замолоду у нього зухвало вирвалося: "А дійсність — тільки вірш і ліри чистий тон". "Чистий тон" у трагічні періоди життя набирав інших обертонів і тоді в бодлерівську естетику неестетичного вривалися несподівані, як для парнасця, болючі роздуми чи й відчай.

Стримана й неметушлива сила на якийсь час мовби полишала поета, натомість з'являлося те, що Маланюк стосовно Клена найменував подоланням неокласики.

Що ж, подолання неокласики — не крамола. Це, сказати б, еволюційний струмок, що витікає з природи творчості. Ліберальна поступка зовнішнього, формотворчого внутрішньому. А отже, й розширення можливостей виразнішого вияву індивідуального. І коли в сонеті "Петрарка" читаємо:

Тож не вичерпуймо
до дна криницю,
Солодку зберігаймо таємницю,
Лишім речам прекрасну
загадковість, —

то розуміємо, що спрага с а м о с т і невіддільна від сповідуваної естетичної віри.

Втрата рівноваги духу озивалася загостреним відчуттям чужини, відлунням трагедій української реальності, нав'язливим мотивом самоти. Двадцять років тяжкої фізичної праці в Аргентині не минули безслідно, і неокласик, сам того не бажаючи, скорочував відстань між собою і звичайним читачем.

Із переїздом до Європи чистий тон знову стане панівним у нових блискучих перекладах, а в книзі "Свічада вічности" з'явиться розділ "Стара Європа" — чи не вершинний вияв культурології поета. З'явиться, як виклик деестетизації і дикому модернові.

Література — не економіка. Модернізація у сфері духу — справа архіделікатна. Там, де переступається грань, втрати й провали неминучі. Це стосується й культури загалом. Відвертання від класичної музики, яке спостерігаємо нині, промовиста ознака все тієї ж варваризації суспільства.

Історія культури — це й історія тимчасових засліплень. Живляться вони енергетикою зламів епох, хаосом збурень. "Мы наш, мы новый мир построим..." — одне з них. Чим завершилося воно, — знаємо. Так було, так буде. Але буде й спротив культури. Доки хребет її лишається неушкодженим. Культура з перебитим хребтом — деградація. Сповзання в ідіотизм. Духовна смерть.

Що змушує повертатися до вже читаного? Та ота ж "прекрасна загадковість". Перечитуючи Качуровського, віднаходиш нові барви, вловлюєш нові відтінки — зорові й семантичні. Віддаєш належне точності епітета. Автор ощадливий у засобах, але кожне його слово саме там, де йому належить бути.

Одна з ознак цього письма — несподіваність прикінцевих строф. Утім, не тільки їх. Після відразливого видива пустиря, де гниє у бур'яні "ослизле падло псяче" і де, "заливши нафтою", "палять кінські трупи", раптове зміщення напрямку думки:

Куди ж це я іду?
Невже нема доріг,
Щоб їхній жах і бруд
вигнанця не стеріг?
Щоб долю оминуть
жебрацьку і собачу?
Чи, може, я тепер
своє майбутнє бачу?
І через кілька літ,
можливо, це мені
Отак судилося
лежати в бур'яні?

Вміння переакцентувати увагу з одного на інше і тим самим увиразнити синтез простежується у багатьох віршах поета. Охочих пересвідчитися, що це саме так, відсилаю бодай до двох: "Мене колись не брала жодна сила..." і "Хлопчик зірвати хотів галузку розквітлого глоду...".

Голос Качуровського рівний, без різких інтонаційних перепадів. А споглядальність невід'ємна від роздуму. Це простота, але не спрощеність. Тому навіть не вичерпана до дна криниця полишає відчуття присутності джерела, що її живить.

Ностальгуючи за ідеалом краси, який він, Ігор Качуровський шукав і знаходив передусім у минулому, старий поет не без полемічного запалу зронив 1993-го: "Взагалі високої поетичної творчости, того, що зветься Поезія з великої літери, Україна ще майже не скуштувала".

Із цим можна погоджуватися чи ні, але лірик, який сказав: "Любов і смерть це — іноді — те саме", — можливо, один із небагатьох, нині сущих літераторів, хто має право й на таку ризиковану сентенцію.

* * *

Два поети — сліпий і глухий —
Подалися на дальні шляхи й
Світ спізнали чужий і лихий.

Не діждались від слави вінця.
А з думок залишилась лиш ця:
Щоб якось добрести до кінця.

Що ж? Облиш сподівання. Терпи й,
Коли зовсім знесилієш, — пий!:
...Два поети — глухий і сліпий...

Петрарка
Сонет

Воклюз чи Авіньйон —
не в тому справа,
І не мадам де Саде — дар Фортуни,
Ім'я — це знак. А дійсність і уява —
Однакові, напнуті поруч, струни.

А може, це Поезія чи Слава,
В лавровому вінку, прекрасно-юна?
А чи на мить відроджена Держава,
Італія останнього трибуна?

Франческа люба...
Блудний син Джованні...
І знов за ними постаті туманні...
Одна чи дві? Яка таємна повість!

Тож не вичерпуймо до дна криницю,
Солодку зберігаймо таємницю,
Лишім речам прекрасну загадковість.

Фреска в Ассізі

В монастирях, соборах і каплицях
(Перелічити — буде фоліянт!)
Є стільки Одігітрій і Орант
Зі смутком, а чи радістю на лицях!

Але в краю сонетів і фацетій,
Де найдзвінкіші музика і сміх,
Мадонна є, відмінна від усіх,
На древній фресці П'єтро Льоренцетті.

Пречиста Мати. На руках Дитина.
Джованні і Франческо в сяйві свіч.
І бачиться по виразу облич:
Благословення ждуть вони від Сина.

Іще йому майбутнє не розкрите,
І нерішучість — в рухові Христа,
І він очима в Матері пита:
Котрого з двох тепер благословити?

А Мати — мудра й бистра на пораду
І горда за свого одинака,
І, потай, знак дає її рука:
Благослови того, що там позаду...

Там, правобіч, стоїть святий Франческо...
...Благословенна будь, нетлінна фреско!..

27 вересня 1985

Чорна стрічка

Чорною стрічкою пачки листів
Навхрест пов'язані —
Скільки тут задумів, намірів, снів,
Що не доказані.

Наче чиїсь волошкові поля
Зливою вибито,
Або жниварка снопами встеля —
Мертвими, нібито.

Часто, як часто знаходять листи
Тут пристановище.
Білі пакетики, чорні хрести —
Наче кладовище.

Сонцем спливатиме день на землі,
Сміхом, дівчатами.
Тільки шухлядка в моєму столі
Завжди мовчатиме.

Пачки листів стерегти-берегти
Буду за звичкою —
Поки й мої перев'яжуть листи
Чорною стрічкою.

17 січня 1964

* * *

Хлопчик зірвати хотів
галузку розквітлого глоду,
Але об гостру колючку
болісно руку поранив.
З пальця висмоктує кров,
відразу забувши про квіти,
Плаче, втирає обличчя,
і сльози мішаються з кров'ю.
Зовсім байдуже йому,
що саме той біль спричинило:
Глід, що дає восени
дрібні і червоні коралі,
Кисло-пекучий кизил,
чи терен твердий і терпкавий,
Цвях у старім паркані
чи шпичак від колючого дроту.

Сталось таке і мені,
коли вчора, у запалі сварки,
Ікла свої оголивши,
ти зразу зробилась чужою.
В думці не ти вже, а біль.
І сльози мішаються з кров'ю.

* * *

Kennst du das Land..?
J. W. Goethe

Мій ідеал — це хутір на узліссі,
В Гетьманщині, в позаминулім віці —
Щоб дужий клен над рундуком розрісся,
Щоб визирали з трав гриби й суниці,
Над стежкою щоб нагусали квіти —
Чи ти б хотіла там зі мною жити?

А коли візьмуть стільники з дуплянок,
Цнотливо щоб шарілися калини,
Оздобив вікна паморозззю ранок,
І осінь, під прощання журавлине,
Щоб хащею шарлатно шелестіла —
Чи жити б там зі мною ти хотіла?

Щоб довгої зимової години
Сидіти, ноги звісивши з лежанки,
Шукати правду в хроніці Граб'янки
Або компонувати леніони.
І хай шаліє хуга за стіною —
Чи ти б хотіла жити там зі мною?

Липень, 1969

* * *

...І звук фортеп'яна, і пісні слова...
Танцюють і наші, й ненаші.
І місяць промінням хмільним налива
Магнолії палеві чаші.

А звідти, де темінь, нічого не чуть —
Лиш хащі страшать гущиною,
І хтось випливає — русалка, мабуть, —
На берег протоки нічної.

Кругом ні душі (тільки я), і тому
Їй зовсім не соромно голій.
А груди її незасмаглі крізь тьму
Біліють, як чаші магнолій...

1957

* * *

Знов недобра огортає тиша
Контури незбагнених речей.
І стає темніша і смутніша
Таємнича прозелень очей.

Блякло-сірий лист додолу пада
В передсмертнім соннім забутті.
Можна все направити в житті —
Непоправні тільки смерть і зрада.

Тож колись забудеться й воно,
Що, крім нас, ніхто не має знати.
Хто б не завинив, та все одно —
Ще не мали ми такої втрати.

Мертве листя тліє на землі.
В небо змія запускають діти.
Краще вже не думать взагалі,
Щоб, буває, часом не здуріти.

Контури незбагнених речей
Огортає знов недобра тиша.
І стає темніша і смутніша
Таємнича прозелень очей.

Візантійська слонівка

Бліда слонова кість
Триватиме віки;
Її іржа не їсть,
Не точать хробаки.

І це не твір мистця:
Мистцем керує Дух,
Веде прецизний рух
Несхибного різця.

Засяяла здаля
Звізда волхвам увіч,
А тут холодна ніч
Упала на поля.

Та дихають теплом
Корова і осел —
І немовля з ясел
Всміхається обом.

2.01.99

Перекладаючи Гельдерліна

Він шикує слова в строфи, незвичні їм;*
Архілох і Алкей свідчать, що вірш його —
Мов напружені м'язи

У скульптур
Мікель-Анджельо.

Не вживає прикрас, риму відкинувши,
Не затемнює зміст блиском метафори.

Його ритму підвладний,
Я крокую услід йому.

28.12.91

* Поезію писано архілоховою строфою

Математик — від БОГА, педагог — від СЕРЦЯ

Закінчення. Початок на стор. 6

23 вересня 1938 р. М. Кравчука засуджено на **20 років тюремного ув’язнення** та з поразкою в політичних правах на 5 років. Судове засідання тривало **півгодини** (!). В останньому слові вчений просив дати йому можливість закінчити розпочату працю з математики. З Лук’янівської в’язниці його відправляють до Владивостока і далі у трюмі суховантажного судна “Джурма” морем — на Колиму, у ті лиховісні колимські золоті копальні, зокрема і в Мальдяк, де норми були утридцятеро більшими, ніж у каторжан за царя... Остання адреса М. Кравчука: Магадан, Хабаровський край, 72-й кілометр, Інвалідне містечко. 9 березня 1942 року М. Кравчука не стало... (“вже мертвого Кравчука вранці тричі бив наглядач металевою палицею, щоб ставав до роботи”, — свідчив сусід по нарах М. Попов).

Замовчи, не жартуй...
Чуєш сурми гудуть,
Чуєш, марш похоронний лунає...

Та не було ні похоронного маршу, ні промов, ні почестей, яких він і за життя не мав... Тільки й того, що засвідчено в документі “компетентних” органів: “Зек Кравчук М. Ф., личное дело № 238943, зарыт на глубине 1,5 метра головой на запад от командировки 1250 метров на север” (з акта про поховання, який добув письменник Микола Сорока).

Залишився Михайло Кравчук у колимській мерзлоті поряд із поетом-неокласиком Михайлом Драй-Хмарою, що за кілька літ до нього спочив у тій далекій землі, поряд із тисячами інших закатованих і забитих, знаних і незнаних...

Уже кілька років листуюся з магаданськими друзями (допоміг встановити зв’язок відомий кінорежисер О. М. Рябокрис); вони шукають у кадебістських архівах папірці з математичними формулами М. Кравчука, які він здавав табірному начальству, зокрема ті, на яких він “розв’язав задачу, над якою так довго бився...”, писав дружині, що здійснив математичне відкриття, над яким працював 20 років (Слідча справа № 817 з обвинувачення Кравчука М. П., т. 2, конверт).

Ці важливі папери поки що не знайдено, а ось місце поховання М. Кравчука майже встановлено. 4 січня 2012 отримала листа від **Богдана Пирога** (із м. Магадан) такого змісту: “Завершую роботу із розшуку могили великого Кравчука. Він похований на цвинтарі недалеко від лікарні на “23” кілометрі. Це в стороні від основної колимської траси. Нині ця лікарня пристосована для душевнохворих. Зараз замело все снігом, не пробитися, весною роботу продовжу.

Вирішуємо питання, **де поставити пам’ятник**. У глуші?!

Ніхто туди не заїде, чи в самому Магадані.

Внесіть свої пропозиції щодо вигляду пам’ятника.

У Магадані є скульптори, які цю роботу виконають”.

За низкою раніше безуспішних клопотань дружини М. Кравчука — Есфіри Йосипівни (1894—1957), нарешті, 1956 року було здійснено перегляд судової справи М. Кравчука, наслідком чого було рішення: “Приговор Военной коллегии Верховного Суда СССР от 23 сентября 1938 года по делу Кравчука Михаила Филиповича **отменить**, а **дело о нем прекратить за отсутствием состава преступления**”. (Слідча справа № 817 з обвинувачення Кравчука М. П., т. 1, арк. 186—187).

Пам’ятник Михайлу Пилиповичу Кравчуку відкрито в травні 2003 року на Музейній площі (перед 6 корпусом КПІ). Скульптор О. П. Скобліков

І лише 20 березня 1992 року Загальними зборами АН України поновлений у складі дійсних членів Академії наук України.

Один із учнів М. Кравчука — проф. О. Смогоржевський писав у своїх споминах “Камінці з мозаїки мого життя” (1968): “Та набагато сумніша доля Михайла Пилиповича, якому я так багато зобов’язаний. Гіркота цієї втрати досі пече моє серце вогнем, і час не може загасити його. Адже цю виключно обдаровану надзвичайно чесну людину, що була у розквіті творчих сил, зацькували, облили брудом, загубили. Не можна цього забути. Ганьба ворогам Михайла Пилиповича, що бачили в його особі небезпечного конкурента і всіма правдами і неправдами прагнули усунути його. Ганьба й тим, хто потурав їм, вигадуючи в припадку якоїсь божевільної вакханалії нові й нові наклепи на нього. Мир його світлій пам’яті!

...Багато разів мені снилося, ніби я зустрічаю Михайла Пилиповича, коли він прибуває із Сибіру до Києва, — то веселий, то сумний, то бадьорий, то пригнічений. Минув час, і він справді був виправданий, але **реабілітація надто запізнилася: її випередила смерть Михайла Пилиповича**”.

Пам’яті вченого

Формально реабілітоване 1956 року ім’я М. Кравчука і далі замовчувалося довгі роки. Лише перед 75-річчям від дня народження вченого почали з’являтися про нього публікації (перша книжка М. Сороки “Поет німого числа”, нариси М. Чайковського, Б. Білого, Н. Вірченко. В. Добровольського та ін.), а пізніше — повісті М. Сороки “Михайло Кравчук” (1985), “Колимська теорема Кравчука” (1991) та ін.

Після проголошення незалежності України відзначалося 100-річчя від дня народження М. Кравчука (1992). Його ім’я було занесене по лінії **ЮНЕСКО** в Міжнародний календар визначних наукових діячів світу. Того ж року відбулися і перші Міжнародні наукові конференції, присвячені пам’яті академіка М. Кравчука, — у Національному технічному університеті України “Київський Політехнічний Інститут”, в Інституті математики АН України, завершилися ці наукові форуми в Луцькому педінституті та в с. Човниця.

Щоб увіковічити ім’я М. Кравчука, у Луцьку, Ківерцях, Києві вже названо його ім’ям вулиці та гімназії. У Києві відкрито меморіальну дошку (скульптор — Наталія Дерегус) на будинку, в якому він жив у 30-ті роки і звідки його заарештували енкаведисти холодної лютневої ночі 1938 р., а 10.10.2011 р. відкрито меморіальну дошку на будинку НАН України.

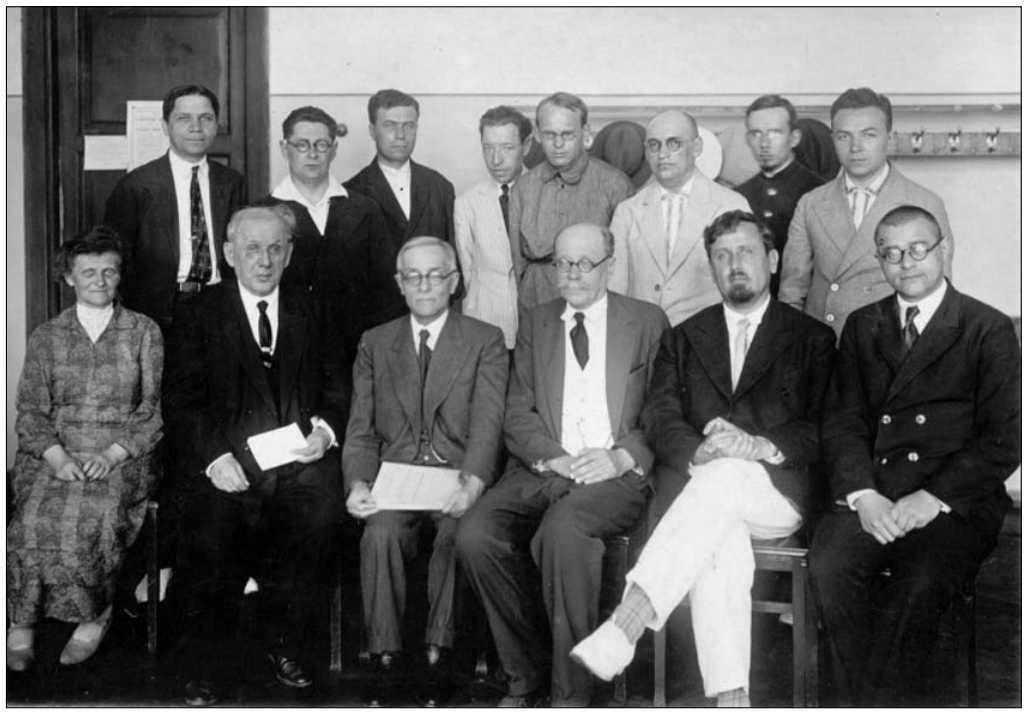

На математичному семінарі (червень, 1935). Зліва направо: сидять — М. Бик, Д. Граве, Т. Леві-Чівіта (Італія), Г. Пфейфер, М. Кравчук, М. Орлов; стоять — Ю. Соколов, В. Д’яченко, К. Бреус, В. Можар, О. Смогоржевський, Є. Ремез, А. Наумов, Й. Погребиський

20 травня 2003 року відбулося відкриття пам’ятника видатному вченому-математикові на території НТУУ “КПІ” (м. Київ). **“Моя любов — Україна і математика”** — викарбувано на постаменті пам’ятника.

Видано **три об’ємні книги** М. Кравчука “Науково-популярні праці” (2003), “Вибрані математичні праці” (800 стор., 2002), “Розвиток математичних ідей Михайла Кравчука” (“Development of the mathematical ideas of Mykhailo Kravchuk” (Krawtchouk) (850 стор., 2004).

М. Кравчук не лише порушує і розв’язує ті чи інші проблеми, а й вказує на великі перспективні проблеми для майбутніх дослідників.

Про Міжнародні наукові конференції пам’яті академіка М. Кравчука

“З’їзди, на яких зусиллями сотень людей, десятків наукових організацій дається в стислій формі показ найновіших досягнень, найяскравіших зразків методики наукової творчості, взаємовпливів ідей, напрямків, шкіл, — це неоцінена школа для молодого науковця: тут він черпає собі теми, виробляє свої методологічні та філософські настанови, тут він критично зважує свої роботи, здобуває наснагу для подальшої праці” — так писав про роль наукових конференцій, семінарів, з’їздів — насамперед **для молоді** — академік М. Кравчук. Саме він відкрив талант і дав путівку у світ відкриттів і **С. Корольову**, і **А. Люльці**, і **В. Челомею**, і багатьом тисячам студентів.

Усіх, хто спілкувався з М. Кравчуком на з’їздах, конференціях, семінарах, бесідах з наукових питань, завжди вражала широчінь його знань, висока культура, глибинне розуміння ідей, що рухають ту чи іншу галузь математики, особливе вміння правильно оцінити місце та значення нового наукового результату.

Він писав: “...такі загальні критичні самоогляди для кожного з нас мають значення, як основні регулятори особистої роботи, вони намічають нам спільників у роботі та ближчі перспективи, виявляють не раз несподівані зв’язки поміж, здавалося б, зовсім далекими ділянками науки, намічають загальні тенденції розвитку математичної думки і дають провідні думки для планування її роботи. Нарешті, живий контакт з цілою інтелектуальною армією відіграє роль могутнього стимулятора наукової творчості”.

Від **1992 року** у НТУУ “КПІ” відбуваються **Міжнародні наукові конференції** ім. академіка М. Кравчука. Відбулося уже тринадцять таких конференцій, стартує чотирнадцята, присвячена 120-річчю від дня народження видатного вченого, а також 70-річчю від дня його трагічної смерті на Колимі. Незмінний голова Оргкомітету всіх конференцій — **академік М. З. Згуровський**.

Щоразу ці конференції викликають великий інтерес у наукової громадськості України та за кордоном. На них приїздять науковці з усіх областей України, з багатьох міст Білорусі, Литви, Росії, Австралії, США, Німеччини, Польщі, Китаю, Японії та інших країн.

Основна мета цих конференцій — узагальнити, стимулювати наукові пошуки математиків, віддаючи належну шану великому математикові й патріоту України, який стільки зробив для розбудови математичної науки в своїй Батьківщині.

* * *

Насамкінець кілька відгуків про М. Кравчука його сучасників і представників уже наступного покоління.

М. Боголюбов: “Михайло Кравчук — найталановитіший алгебраїст нашого століття”.

Є. Сенета: “Михайло Кравчук — математик широкого масштабу. Його ім’я добре відоме у світовій математичній науці. Світ не знав лише, що він — **українець**”.

Ю. Рудавський, А. Прикарпатський: “Його ім’я історія поставила поруч із такими класиками науки, як Архімед, Ньютон, Фарадей, Гільберт, Пуанкаре та інші. У всьому світі знають ім’я українського математика Михайла Кравчука, що увійшов у скарбницю математичних понять такими термінами, як “Kravchuk polynomials”, “Kravchuk transformation”, “Kravchuk representation” та іншими. Не знали досі про нього лише у нас, на його Батьківщині.

Він був і залишається тією особою, що пробуджує всезагальний інтерес до пізнання глибин людської сутності. Так сталося, що високий рівень математичної творчості Михайла Кравчука став **моральною висотою** для багатьох учених.

...І хто знає, чи зумів би стати **Корольов** першим Конструктором космічних кораблів, якби не участь і наукова школа академіка Михайла Кравчука!”.

В. Дзядик: “Голгофа М. Кравчука: геній і жертовність не можуть зникнути безслідно, вони засвідчують своїм духовним світлом і своє безсмертя, і **безсмертя свого народу**”.

Н. Вірченко: “М. Кравчук пережив свою дочасну смерть — життя його триває і далі: у формулах і теоремах, у суцвітті математичних символів і чисел. На світовому небосхилі математичної науки ім’я Михайла Кравчука завжди сіятиме яскравою блискучою зорею”.

Ніна ВІРЧЕНКО,
доктор фіз.-мат. наук, професор,
академік АН ВШ України,
колишній політв’язень

Попіл Фукусіми стукає в наші серця!

Міжнародній щорічній акції “Спасенна планета” — 15 років

Олександр СИРОТА, головний редактор сайта **pripyat.com**

Нещодавно повернувся з Фукусіми, куди поїхав на запрошення Міжнародної японської організації Ендомаме. Там я ще раз переконався, що, на превеликий жаль, наш чорнобильський досвід нікого нічого не навчив. Адже тільки після жахливих природних катаклізмів у Японії, що призвели до аварії на АЕС, світ знову згадав про Чорнобильську катастрофу та її наслідки... Навіть кількість щодобових відвідувань нашого сайта **pripyat. com** у ті дні збільшилася на кілька тисяч на добу.

Влучно написав про цей красномовний факт один із активістів сайта — австрієць Алекс Кляйгенберг: “Як жахливо те, що відбулося в Японії! У моєму місті, де 25 років майже нічого не говорили про Чорнобиль, зараз цілими днями звучить не тільки інформація про ситуацію в Японії, а й інформація, документальні фільми та статті про Прип’ять і Чорнобиль. Це так схоже на подвійне Небесне Послання про те, щоб люди не забували про небезпеку ядерної енергетики та знову згадали про Чорнобиль!”

Хібакусі (так називають себе жертви атомного бомбардування відомих японських міст) передали чорнобильцям традиційні паперові журавлики, а я їм — голубину зграйку зі Зверненням акції “Спасенна планета”. Ми з’ясували, що, незважаючи на катаклізми-застереження, людство не засвоїло уроків Чорнобиля, бо навіть інформація про реальну ситуацію навколо японських АЕС дуже нагадує викривлені повідомлення ЗМІ колишнього СРСР після аварії на ЧАЕС. Ми справді схожі. Настільки, що й дисципліновані японці повстають сьогодні проти атомної енергетики багатотисячними мітингами.

Тож замислимося: невже вплив атомного лобі переважить прагнення світової спільноти жити у кращому й безпечнішому світі? Чи ми, людство, приречені знову наступати на ті самі граблі? Невже так важко збагнути, що всі найболісніші проблеми сьогодення — від економічного занепаду й росту злочинності аж до воєн та екологічних і техногенних катастроф — мають “довгий хвіст” у минулому? Але ж доки не усвідомимо, що змінити світ — означає змінити себе, власний побут, спрямований лише на матеріальні цінності, доти й залишатимемося сліпими перед вічністю.

Тому актуальною є Міжнародна щорічна акція “Спасенна планета”, започаткована навесні 1998 р. колишніми прип’ятцями з київської Громадської організації чорнобильців “Земляки”, які, усвідомивши головний урок Чорнобиля, саме 26 квітня (бодай на кілька хвилин!) об’єднують людство в прагненні Злагоди, Миру, Добра й Любові задля очищення і гармонізації ноосфери. Хотілося, щоб цей скорботний день став ще й Днем Надії — належною віхою на шляху до порятунку планети.

Акція — втілення ідеї академіка В. Вернадського та інших видатних науковців щодо ноосфери, слушно поєднана з масовим рухом за кращу долю Землі, — почалася з оприлюднення “Звернення чорнобильців до землян” у газетах “Ваше здоров’я”, “Літературна Україна”, “Вісник Чорнобиля” та завдяки Інтернету, одразу об’єднала небайдужих не тільки в Україні, а й в Америці, Німеччині, Австрії, Великобританії, Австралії, Новій Зеландії, Іспанії, Болгарії, Росії, Індії, Японії, Таїланді. Проте її практичний ефект залежить від кожного з нас. Адже й уроки Фукусіми сьогодні з нами! Тільки від серця до серця передається щире бажання бачити Природу Храмом, але без духовного відродження ми перетворимо всю планету на “мертву зону”.

“Почуй нас, Людство!”— *з таким закликом 15 років тому звернулися жертви Чорнобильської катастрофи до кожної людини планети:*

Любий друже!

Хоч би ким Ви були — безпритульним жебраком чи можновладцем, праведником чи останнім грішником, видатним науковцем чи домогосподаркою — почуйте наш голос із давнього Києва, з епіцентру Чорнобильської трагедії — останнього застереження Людству. Ви ж не можете не бачити, не відчувати, що всі ми, люди Землі, хибними вчинками, згубними ідеями, злими думками й нелюдськими діями привели планету до останньої межі. І ніхто не порятує нас від неминучої загибелі, якщо самі не захочемо допомогти собі та всьому живому на Землі. Адже землетруси й повені, екологічні катаклізми, війни та хвороби — наслідок нашої жорстокості, бездуховності.

Хіба Ви можете не подбати про долю нашого спільного дому, тобто про власне майбутнє і майбутнє своїх дітей та онуків?! Політики не здатні на це через недолугі протиріччя, що роз’єднують їх. Тільки ми всі разом спроможні зробити перший крок до Спасіння, розкаявшись у власних гріхах та байдужості до Святих Заповідей.

Згадайте, як бодай раз у житті Вам чудодійно допомогла сердечна молитва чи невимовно сильне бажання! Тож уявіть, яка буде могуть, коли ми всі — кілька мільярдів — у кожному куточку планети, в одну і ту ж мить підведемо очі до неба та потвердимо Господу — Вищому Розуму Всесвіту — наше спільне прагнення Добра й Любові. Цей потужний енергетичний потік якщо не очистить ноосферу Землі від злоби, агресії, відчаю і зневіри, то зупинить її руйнацію, а скорботний день 26 квітня стане ще й Днем Надії на спасіння Людства.

Для цього від Вас потрібно так небагато: **26 квітня щороку з 20.00 до 20.10 за київським часом (17.00 — 17.10 за Гринвічем)** зупиніться, якщо Ви у дорозі, прокиньтеся, якщо Ви спите, відкладіть зброю, якщо Ви воюєте, відкиньте на ці кілька хвилин всі свої турботи, найприкріші образи та біди, якщо Ви віруєте в Ласку Божу, то зверніться з найщирішою молитвою до Господа (своєю мовою, за своїми традиціями) про очищення і спасіння власної душі та очищення і спасіння планети й людства; якщо Ви не віруєте, то присвятіть ці кілька хвилин добрим, світлим думкам, щиро побажайте собі любити й допомагати ближнім — бодай одній живій душі.

Господь почує нас!

Просимо гуманітарні, культурні та конфесійні громади, усіх людей доброї волі сприяти розповсюдженню цього нашого Звернення.

Одкровення Себастяна Боке

Євген БУКЕТ

Нещодавно у столичному Музеї Гетьманства завершилася виставка “Безликі” молодого французького митця Себастяна Боке. Тема презентованих робіт — Чорнобиль: катастрофа, її ліквідація, екологічні й ментальні наслідки.

Також під час виставки було презентовано ще одну частину мистецького проекту. У моїх руках — літературно-художнє видання “Опромінення майбутнім”. Це віршований щоденник Себастяна Боке, який доповнює образи, що можна було побачити на виставці, щирими емоціями та несподіваними метафорами.

“Мальовані історії”, жанр, у якому працює автор, — один із різновидів графічного мистецтва, “філософський комікс”. Річ дуже поважна і популярна у Франції. “Що нам лишилося від тих, хто першим зустрів, став лицем до лиця до апокаліпсиса, що ставав дійсністю?” — запитує митець. Розмиті, нечіткі, поламані зображення. Створюючи їх, Боке використовував різні матеріали і техніки: графіку, фарби, лак тощо. Ці картини — реквієм за загиблими і водночас виклик нашій совісті й байдужості.

А в “Опроміненні майбутнім” чорнобильська тема, порушена з великою делікатністю та обачністю, набуває всезагального, гуманістичного звучання. Зона відчуження для Себастяна — то не політична трибуна, а місце діалогу із сучасним світом.

На створення циклу митця надихнула поїздка 2009-го до села Володарки Поліського району. Робота над проектом тривала близько року. Себастян щиро зацікавився Україною і відтоді часто пропагує нашу країну в себе на батьківщині. Україна в творчості митця існує як частина загального європейського культурного простору, навіть більше — його центр.

“Чорнобиль — це більше ніж просто техногенна катастрофа, це уособлення усієї тієї безвідповідальності, всіх провальних викликів сьогодення. Тому для мене це не окраїна, не “дикий Схід” європейських теренів, а навпаки, епіцентр, живе унаочнення всіх наших європейських, французьких, вселюдських проблем”, — вважає Себастян.

Публікація двомовної збірки “Опромінення майбутнім/ Avenir radiant” — перший етап широкомасштабного літературно-видавничого проекту мистецької асоціації “Galactic’art” (місто Рен, Франція), київського видавництва “Неопалима купина” та Національної спілки письменників України.

Наступного року має побачити світ антологія сучасних українських поетів французькою мовою, заплановано організувати перехресні мистецькі резиденції сучасних українських авторів у Франції та французьких в Україні.

“Перше видання поеми-кліпу прийде до читачів білінгвою: материнською мовою оригіналу та англійською”.

Розвиднення Слова в сутінках Європи

“Хай це видасться дивним, але там, де ми для чогось, що нас хвилює, нас до себе притягує, гнітить чи надихає, не знаходимо правильного слова”[1].
Мартін Гайдеґґер

Микола ЖУЛИНСЬКИЙ,
академік НАН України

Свою “Нічну розмову з Європою” Станіслав Бондаренко розкодував розширенням назви цієї поеми-кліпу за рахунок такого уточнення: “Таємниці наших літер”.

Літери — це символічні ключі, якими поет прагне відчинити двері до діалогу. Але діалог, а він внутрішній, із самим собою, не відбудеться в поетичному вираженні, якщо не задіяти інструменти мовлення і слуху. Інакше не здійсниться поетичне мовлення, яке “вимагає” звукового вираження того, що зріє в душі й прагне вихопитися на волю і явитися нам у формі своєрідного сказання.

Що поривається сказати нам цією “Нічною розмовою з Європою” Станіслав Бондаренко і чи зумів він сотворити оригінальне поетичне сказання?

Ця поема-кліп — докір і пояснення Європі. Докір за неувагу і нерозуміння, більше того — найчастіше небажання пізнати нас, Україну, і відкритися моральним співчуттям-співпереживанням, допомогою, духовною прихильністю.

Пояснення того, хто ми, звідки ми і чому ми є і будемо. Будемо на мапі Європи, але чи будемо ми в її серці?

Водночас поема — це суб’єктивно переживана-переосмислена історія співбуття Європи й України та пошук аргументів для обґрунтування співприсутності його — поетової — України в Європі передусім у культурно-духовному вимірі.

Станіслав Бондаренко цією полемічно бурхливою “нічною розмовою” кидає виклик Європі, відкриваючи сміливо своє обличчя задля зближення позицій і витворення єдиних правил гри в процесі порозуміння і єднання. З цією метою поет “вихоплює” з глибин буття українського народу — від літописних свідчень до жахливих голодоморів, гулагів та до драматичної долі свого батька-в’язня трьох концтаборів — аргументи для докорів Європі за її байдужість до долі великого європейського народу, який завжди поривався до зближення і єднання з європейським світом.

Вслухаючись у нічний діалог українського поета з Європою (мимоволі згадується поема українського європейця Миколи Бажана “Нічні роздуми старого майстра”), годилося б оживити в пам’яті лекції з історії слов’янських літератур, які читав видатний польський поет Адам Міцкевич у Парижі протягом 1840—1843 рр. Так, в одній із лекцій духовний речник поневоленої Польщі наголосив на прагненні слов’янських народів, ясна річ, серед них і українського, “зблизитися з рештою Європи, зав’язати тісні зв’язки з народами Заходу...”

Адам Міцкевич акцентував: “Слов’яни завжди тяжіли й досі тяжіють до Заходу; всі вони отримали від Європи релігію, військову організацію, мистецтва й ремесла і, в свою чергу, справляли величезний вплив на Захід. Але їхній внутрішній і духовний світ і досі залишається майже невідомим. Європейський дух неначе тримає слов’янство на певній відстані й виключає з християнської спільноти. То що ж, хіба слов’яни не зробили свій самостійний внесок у культуру? Справді, хіба вони не володіють суттєвими елементами цивілізації? Хіба вони нічим не збагатили спільну скарбницю духовних багатств і моральних благ християнства?”[2].

Щоб подолати вимушену розмежованість, “зшити” розрив спільного, колись єдиного європейського простору, необхідно не лише висловлювати докори, претензії і пропозиції, а й самокритично озирнутися на свою історичну поведінку і на свої внутрішні проблеми. І справді, куди вже нам до тієї Європи, коли ми не здатні вибороти свободи для окремої букви “г”, тоді як Європа давно вже виборола свободу слова. І чи доцільно дорікати їй за неписьменного французького короля Генріха I освіченою княгинею Анною з євангелієм у руках і втішати своє самолюбство тим, що киянин Микола Бердяєв “поміг в каламутній суті віків народити Кафку, Сартра й Камю”? Нам би на нашу історичну долю такі каламутні віки, які переживала Європа. Чи не свідчить це про нашу задавнену, притлумлену, але ще не вигаслу національну меншовартість, яка шукає аргументи для виправдання нинішньої громадянської пасивності? Важливіше інше, адже “Нічна розмова” — ще й освідчення в любові: “Люблю тебе тому, що з нічого // вмієш ти створити справдешнє свято...” Або ще показовіше у фіналі:

...І Лондон люблю за туманом,
і твій Ліверпуль бітломанів —
та “Back in the USSR” нам
дорівнює смерті в дурмані.

Бо Київ — ти знай — не Росія:
якщо нас від тебе відкусять,
ті зуби й тебе не відпустять!..
Імперія жне, що не сіє...

При цьому важливо, щоб давній бітлівський шлягер “Повернення до СРСР” залишався лише піснею, а не став смертоносною геополітичною реальністю.

Поема Станіслава Бондаренка — своєрідна зустріч-взаємопізнання України і Європи, внутрішнє поле боротьби поета з Європою за Україну з метою набуття досвіду порозуміння і єднання. Головним інструментом цієї полеміки-боротьби є Слово.

Коли вже поет почав так сміливо “зазирати” в глибини слова “Європа”, розбиваючи його задля появи в процесі гри власної уяви автономної літери “Є”, то чи усвідомлював він повноту небезпеки втрати первісного звучання слова, про що застерігав Мартін Гайдеґґер у своїх лекціях “Сутність мови”?

Славетний філософ був спровокований на роздуми про набуття досвіду мови поезією Стефана Ґеорґе “Слово”, особливо прикінцевим рядком цього вірша:

Немає речі, де бракує слова.

Якщо немає слова, що відповідно цю чи іншу річ називає, то й немає речі. Але коли ми знаходимо слово для називання речі, тоді річ починає бути. Тобто, річ оживає, починає жити завдяки слову. Жити в слові. Слово дає речі життя. Ця річ, яка названа словом, є.

Літера “Є” дуже важлива. Багата. Вона стверджує буття речі. Навіть Бога. Бо він названий словом. І слово є Бог.

Літера “Є” заманює, провокує і водночас застерігає. Мартін Гайдеґґер не випадково завершує свою філософську студію над сутністю слова таким поетичним узагальненням:

“Є” там з’являється, де слово розбивається.

Ця літера провокує в тексті поеми з’яву таких “є-творчих” слів, як Єва, євнух, єресь, європані, євроєресь, європам’ять, європаперть...

Образне мислення тим вражає, що в процесі перетікання слів в образи відбувається називання речей, тобто, їхнє оживлення. Отже, завдяки слову річ затримується в бутті — її буття триває.

“Слово ввіряє себе поетові як те, що річ тримає й затримує у своєму бутті, — узагальнює Мартін Гайдеґґер. — Поет набуває досвіду існування, гідності слова, яка ще ширше і ще вище вже не може мислитися”[3].

Багато речей Станіслав Бондаренко прагне оживлювати словом у цій нічній розмові з Європою. Так, усі континенти перші в алфавіті планетарного буття, бо їхні назви починаються з літери “А”. Але в перших рядках поеми Станіслава Бондаренка звучить такий акцент: старенька Європа є, бо починається її назва з “Є”. Це факт. Та чи є в Європі Україна з її заглавною літерою “У” і непереконливо заманливою літерою “Л” із натяком на якусь особливу українську Любов? До речі, у Станіслава Бондаренка є вірш, присвячений цій ласкавій літері “Л” — “Заграти з-за ґрат, або Твоє “Л”:

Вивсь крізь ґрати погляд, як хміль,
рвав рядки порожніх доріг,
Щоб зустріть улюблене “Л-л-ль”
твоїх розкрилених ніг.

Над розгадуванням внутрішнього змісту літер “Є” і “Л” б’ється на самоті нічна думка поета. Ця поетична оповідь-сказання емоційно бурхлива, як і характер самого поета. Правда, недостатньо вивірена за законами жанру (не випадково автор, мабуть, перестрахувався, жанрово означуючи цей твір “поемою-кліпом”). “Нічна розмова” подеколи “спотикається” — її збивають із ритму і стилю несподівані асоціації, словотворчі “заманки”, найчастіше — звукові алітерації, гра наголосів:

Вчуйся в слово, в якому аж три одразу —
адже в нас бувають слова триликі:
“ОБРАЗИ, ОБРАЗИ, ОБРАЗИ”...

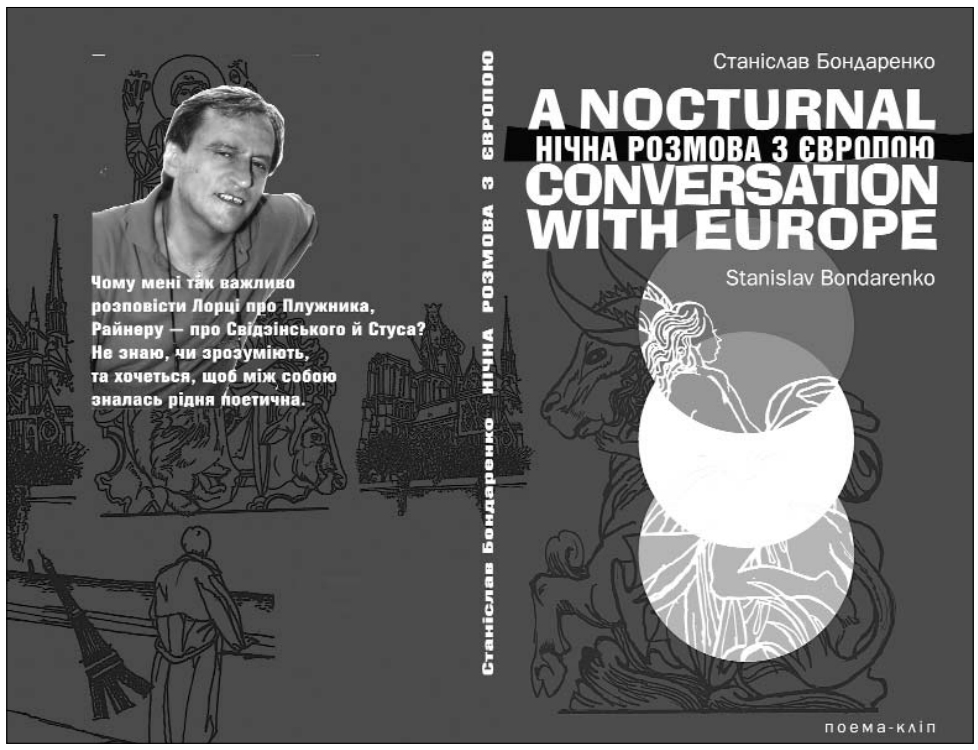

Як у слів вітрила є, то й трюми при них великі.

Станіслав Бондаренко розчленовує слово “слов’яни”, намагаючись, за Олександром Потебнею, виявити внутрішній зміст цього слова. То називає слов’ян солов’ями, то натякає, що етимологія цієї назви сягає глибин слів “слава” чи навіть “в’яне”, нарешті втішає себе і читача походженням назви “слов’яни” від Слова. Дивно, що поет не “пірнув” у біблійні глибини-пізнання сотворення світу — не посмакував сакральним: “Спочатку було Слово, і з Богом було Слово, і Слово було — Бог”.

До речі, “скромний” поет аж ніяк не міг втриматися від спокуси, щоб не вступити в діалог із Богом, бо є, виявляється, серйозна на те причина: його з Богом єднають спільні “два Бо”. Надзвичайно переконливий аргумент. Але Станіслава Бондаренка рятує від надмірної гордині властива йому самоіронія і тільки через призму іронії ми сприймаємо такі амбітні гіпотези. Можливо, це сказано ще й для того, щоб і Європа не вважала, що “ближча до Бога”, у якого справді не буває улюблених епох, земель і нащадків.

У плані загравання зі Словом, перегукування звуками, такого собі авантюрно-звабливого перекодування змісту завдяки “вивертанню” слова, його скорочень і наточувань новими складами Станіслав Бондаренко творчо невтомний, невичерпний. Погортаймо його “роман для високочолих майже без убивств” — “От я вся — я свято, або Віхола лохів” — він, починаючи з назв розділів, “кишіє” паліндромами, поезоіграми, поезокаламбурами, які заманюють у багатющий на словотворення, словозміни, слововиграння арсенал образного замилування українським словом.

Складається враження, що Станіслав Бондаренко, який був долею, обставинами відлучений на тривалий час від рідного слова, раптом від захоплення ним почав нестримно розкошувати відкриттям словотворчих і словозмістових можливостей української мови. Чи не найбільше його захоплення-відкриття — паліндромія. Йому так кортить чи не кожне слово, що потрапило на зуб, точніше, на язик, “змусити” заговорити новим змістом завдяки перенесенню початку у фінал і навпаки, що стриму ця гра словами не має. У поетичній книзі “Кирилиця київських вулиць” третій розділ має назву “ПАЛІНДРоскоші”, а четвертий поетично залюблений у неповторного гравця словами Даниїла Хармса. А яка дивовижна назва цього розділу? “Дітлахартія з хармсизмом”.

Що ж, поета подеколи “заносить” у такі словесні “завихрення”, що голова макітриться від цього невтомного “викручування” слів. Але цікаво. Як і цікаво “вглядатися” завдяки його “нічній розмові” в сутінки Європи і бачити, як ці сутінки розвиднюються завдяки Слову.

Симптоматично, що перше видання поеми-кліпу прийде до читачів білінгвою: материнською мовою оригіналу та англійською — в перекладі знаного в Європі Стефана Комарницького. Сам він народився й живе у Великій Британії, але не з чуток знає перехрестя й нюанси української історії та культури: хоча б тому, що бабуся та тітка Комарницького пройшли табори совєцького ГУЛАГу (у Воркуті) як члени ОУН. І цю українсько-англійську книгу можна вважати проривом на шляху євроукраїнського порозуміння та взаємопізнання культур.

---

[1] Мартін Гайдеґґер. Дорогою до мови. — Львів: Літопис, 2007. — С. 137.

[2] Цит. за: Ігор Сюндюков. Шляхами слов’янської культури. — День, 11—12 листопада 2011 р.

[3] Мартін Гайдеґґер. Дорогою до мови. — С. 143.

З фільмами розлучатися нелегко, або Чудова сімка

Олег СИДОР-ГІБЕЛИНДА

У одній коробці — три DVD-диски з шістьма стрічками та одна книга: збірка текстів. Шість плюс один дорівнює сім — і то не рахуючи міні-постерів, які до усього того додаються. Цифри — не зайві в такому випадку: добрі справи потребують схвального обрахунку.

Отже, назва: “Класика українського німого кіно. Цифрова реставрація фільмів + новий саундтрек”. Дарунок глядачам зроблено торік, до 90-річчя ВУФКУ (Всеукраїнського Фото-Кіно-Управління), на замовлення Державного агентства України з питань кіно. Набір фільмів відмінної якості, після перегляду яких ні в кого не повернеться язик заперечити: у нас була велика доба. Принаймні у мистецтві кіно.

Кадр із фільму О. Довженка “Звенигора” (1928)

Деякі з них ми могли бачити і раніше. Так, стрічка “Навесні” Михайла Кауфмана увійшла до позаконкурсного складу одної з каденцій “Молодості”. А “Людину з кіноапаратом”, створену його рідним братом Дзигою Вертовим (де оператором був М. Кауфман, хоча згодом вони “побили горщики”), можна легко відшукати на одному з дисків на Петрівці — маю сумнів, чи ліцензійному. Щодо “Звенигори” Олександра Довженка, то вона взагалі не раритет, колись і в кінотеатрі бачив, але цього не скажеш про “Два дні”, “Перекоп”, “Нічного візника”.

Вдячний рецензійній оказії, яка дозволила мені вкотре їх переглянути. І хоча телевізійний екран не йде у жодне порівняння із зально-традиційним, але його інтимність викрила риси, приховані для юрби. Несподівано виникли якісь аналогії, вибрунькувалися перегуки із сучасними реаліями. Скажімо, уперті пошуки скарбів стареньким дідом зі “Звенигори” так нагадують нашу національну авантюру початку 90-х із золотом гетьмана Полуботка... Чи сеанс привселюдного самогубства (імітація, так би мовити, але серед наїжаченого недоброю увагою натовпу), що його на еміграції вчиняє вояк-петлюрівець Павло у цьому ж фільмі, — гарний приклад для наших реаліті-шоу...

Кадр із фільму Г. Стабового “Два дні” (1927)

Можна й жорсткіше: епізод із “Перекопу” Івана Кавалерідзе. Вози, нагружені мертвими тілами. Карлюкувато та зловісно стирчать у всі боки худезні кінцівки... Голодомор, чи не так? Ні, лише фрагмент врангелівської епопеї, на перших порах підтриманої українськими селянами, бо сподівалися на справедливий обмін з т. зв. інтервентами: “Ми їм сировину, вони нам машини...” На що прийшла вказівка: “Пришліть у тил тифозних полонених”. (Зараз би сказали: нуклеарні відходи). Яких і закопують живцем... правда, протестує дрібний службовець. Не перевелися ще чесні люди на світі!

“Куркульське” гасло фільму лишається актуальним і для нас: “Повертайтеся з Європою”, “Як не з французами, то з поляками”. Утім, паралелі з публіцистикою Миколи Хвильового, певно, завадили промоції фільму, який загалом дуже радянський за своїм духом. Лише іноді прохоплюється віщими кадрами, знятими рукою митця-скульптора, який завершує свій твір контражуром власного пам’ятника — Артему в Бахмуті, виліпленого не за реалістичними, а за конструктивістськими правилами. Це теж не вельми сприяло популяризації “Перекопу” в СРСР.

Натомість “Два дні” Георгія Стабового чудово викривають комплекс “малоросійського лакейства”, актуалізованого і за радянської доби у формі “комплексу сержанта”, за висловом відомої української письменниці в її скандальному романі. Між іншим, режисер не лестить і цій добі, показуючи безпричинне свавілля “братішек” у захоплених ними містах, звісно ж, не ідеалізує їхніх противників. (Найогиднішим же виявиться не більшовик і не “біляк”, а вередливе і падлюче паненя, тільки позірно схоже на Юру Кольцова з радянського серіалу “Ад’ютант його превосходительства” — природжений фіскал та провокатор). Герой фільму і справді лакей у суто побутовому сенсі цього слова. На відміну від більшості лакеїв, він повстає проти власної долі та влаштовує пожежу в панському маєтку, на вході прикрашеному скульптурними левами, які переплигнули сюди зі знаменитої сцени “Панцерника “Потьомкіна” Ейзенштейна, що вийшов на екрани кількома роками раніше.

Зрада і смерть є й у іншому вітчизняному фільмі, який створює своєрідний дует з “Двома днями” — у “Нічному візнику” Георгія Тасіна, де в головній ролі знявся легендарний Амвросій Бучма. (Про “легенду” — без перебільшення: як примудрився 37-річний актор зіграти сивочубого дідугана, так що й на хвильку не виникає сумніву, лишається одним із секретів його творчої професії). Зрада, утім, коїться *ненавмисне*: Гордій Ярощук наводить поліцію на слід підпільної друкарні, аж ніяк не думаючи, що там буде Катя, його донька. Дізнавшись і ставши свідком — співучасником! її арешту, а потім — і наглого вбивства, герой божеволіє та й пускає свого візка тими самими, “потьомкінськими”, східцями — ще один оммаж картині Сергія Михайловича. А може, й Одесі, де фільмувалися обидва твори. На відміну від класично-революційних шедеврів, і “Візник”, і “Два дні” — неусвідомлене ствердження “родинних цінностей”, релятизованих революцією.

Іншими очима дивишся і на “Звенигору”, де на перший план виступає... той самий довженківський дідок, цього разу у виконанні 34-літнього Миколи Надемського. Про нього наш загал знає трохи менше, аніж про Бучму з однієї причини: 1937-го його розстріляли як ворога народу, і така ж доля судилася багатьом акторам (у кінотворі Довженка — Лесю Подорожньому, який зіграв того самого вояка-петлюрівця) з фільмів цієї збірки, певно, зібраних тут за іншою ознакою.

А ось щодо років життя акторки Марі Дюсіметьєр, яка зіграла Катю в “Нічному візнику”, сказано лаконічно: “Невідомі”. А далі — “інформації... обмаль”, “вся акторська кар’єра вкладається у один рік, 1928-й”. І зовсім нічого не сказано про Поліну Оттаву — героїню епізоду “Звенигори”, ефектну виконавицю ролі Роксани, давньої слов’янки. Пошуки в енциклопедіях не дали жаданих наслідків. Цих імен там немає взагалі.

Кадр із фільму Г. Тасіна “Нічний візник” (1929)

Історія випатрана, вибілена, писана-переписана, з її книги видерто чимало розділів. Тільки з фільмів і здогадуєшся про якісь реалії, що для сучасників щось значили. І виникає туманна та невідчіпна підозра: чи так уже було спотворено часом нашу людину, чи не є це твердження черговим ідеологічним блефом? — Із двох фільмів, які представляють у І-му томі “Українського німого” мирне життя, напрошується протилежний висновок. Адже і “Навесні”, і “Людину з фотоапаратом” можна було б назвати своєрідними “гімнами радості”. Тільки ідеологія тут ні до чого. Зі зловтіхою читаєш окремі гасла першого фільму на кшталт “Літній майданчик клубу “Більшовиченята” чи “Майбутнє Належить Нам” (на цю тему співає пісню молодий нацист у стрічці Боба Фосса “Кабаре” — і саме по такому персонажу, зі свастикою на капелюсі, стріляють герої фільму Вертова... в парковому тирі).

А люди живуть своїм природним, невибагливо-мудрим життям. У Кауфмана — рятуються од повеней, незграбно залицяються один до одного, відвідують зоопарк, грають у футбол, пиячать, сором’язливо відводячи очі від камери. У Дзиги Вертова — засмагають на сонці, покривають себе лікувальними грязами, народжують дітей (чи не вперше в історії кінематографа на екрані вигулькують лоно та оголені перса). Смалять цигарки “Пароль”, бігають на нині міцно забутий блокбастер під химерною назвою “Зелена Мануела”. Займаються колективною фіззарядкою, яка вже набуває тут загрозливо-уніфікаційних обрисів. Але праці поки що не менше, аніж рекреацій. Манікюрниць не засуджують: ними милуються, як і їхніми клієнтками. Кудись поспішає-мчить “Негайна допомога”: так тоді називали медкарету. А штукар, який маніпулює з наперстками, насправді... показує фокуси з білими мишами!

І в “Навесні” сучасна дійсність, як мінімум, двічі постає як обманка, симулякр. Якось бачимо силует величного собору з золотими банями, та його тут-таки протирає ганчіркою од пилу жилава рука. Виявляється, це був картонний макет. Згодом — хвацьке авто, з якого усміхається щасливий водій, а потім зникає з поля зору. Виявляється, це була декорація з фотоательє. І якщо перший приклад може слугувати взірцем дошкульної антирелігійної кампанії, яка викриває міць колишніх світоглядних засад, то в другому прикладі мимохідь прозирає глузування над фальшивим радянським “просперіті”, яке насправді так і не втілилося в життя; обмежилися мрією — чи леткою надією, з якою розлучаєшся легко, мов струшуєш пил із черевиків.

А ось з фільмами розлучитися не так легко. Їх треба переглядати не раз і не двічі. Маленький нюанс: у крамницях ви їх не знайдете, увесь наклад розійшовся по амбасадах і вишівських колекціях, що є стандартним правилом для видань такого штибу. “Простим смертним” доводиться викручуватися, якщо вони не бажають вдовольнятися якимись “Інтернованими сватами” (чи “Засватаними інтернами”). Я, наприклад, отримав для перегляду ось цей примірник із доброї ласки керівників кіноклубу Києво-Могилянської академії, та чи на всіх кіноманів того вистачить?

До того ж, в “Українського німого” — тепер втямки, чому його називали Великим, — передбачено продовження у кількох випусках, які загалом охоплять близько тридцяти фільмів нашої старої екранної безцінної спадщини. Фахівці стверджують: це 12 % від загальної кількості українського німого кіно...

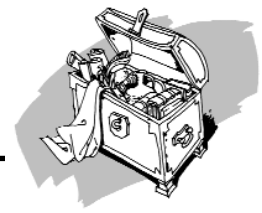

“Нині триває наповнення Великодня сучасними формами”.

Радіймо, святкуймо, любімо!

Великдень для українців віддавна найвеличніше свято (на відміну від Західної Європи, де таким є Різдво). Свято воскресіння Христа ввібрало в себе і дохристиянські традиції народу, і під впливом християнства огранилося. Нині триває наповнення його сучасними формами. Наприклад, щороку встановлюються нові й нові рекорди України, пов’язані з Пасхою. Пригадаймо найбільшу паску, випечену в Донецькій області, найбільший святковий кошик в Івано-Франківській області, вишите великоднє яйце майстрині Тетяни Протчевої тощо. Приємно, що традиція “великодніх рекордів” триває, і навіть сьогодні повсюдно кияни і гості міста мають змогу надибати пасхальні дива…

Уляна ВОЛІКОВСЬКА
Фото **Олеся ДМИТРЕНКА**

Так, на ІІ Благодійному ярмарку “Великодній кошик” у Києво-Печерській лаврі встановлено новий рекорд України — “Квіткову писанку” із живих троянд заввишки 2,5 метра та вагою чи не півтонни. На її виготовлення використано 7343 червоних і жовтих троянд, гілочки туї та 10 кілограмів моху. Кольори обрано невипадково: червоний символізує страждання через розп’яття Ісуса Христа, жовтий та зелений — радість і життя.

На ярмарку всі охочі брали участь у різноманітних майстер-класах із писанкарства, вітражного розпису, гончарства, власноруч декорували великодні кошики квітами. Захід спрямований насамперед на допомогу дітям, усі зібрані кошти підуть на операції двом тяжкохворим підліткам.

А біля Українського дому — 26 метрових гіпсових писанок. Унікальний орнамент кожної — своєрідна візитівка певного регіону України. Четвертий рік поспіль Український дім проводить Благодійний великодній ярмарок, якому цього року надали статус національного.

— У нас представлено підприємства харчової промисловості і народних майстрів із двадцяти областей України. Спільно з благодійним фондом “Приятелі дітей” ми організували роботу майстерні з писанкарства і флористики. На відкриття запросили дітей із дитячого будинку “Оберіг” м. Богуслава і школи-інтернату № 12 м. Києва, які активно брали участь у майстер-класі. Ця майстерня працюватиме протягом трьох днів, — розповіла організатор ярмарку Інна Гайдей.

Тут можна побачити не тільки українські традиції святкування Великодня, а й особливості святкування в інших православних країнах: у Сербії, Білорусі, Грузії, Росії, Греції, Болгарії, Румунії. Наприклад, особливість білоруської Пасхи — ходіння волочобників, які співали різні пісні. “Волочобним” називався сам подарунок, який давали за вітальні пісні. Волочобники вітали господарів зі святом, бажали їм здоров’я, достатку, гарного врожаю в полі. Їхні пісні — гімн весні, сонцю, теплу. У Сербії влаштовуються “яєчні бої” — хто у кого розіб’є фарбоване яйце. В одному селі навіть проходить “Світовий чемпіонат з яєчного бою”. Традиційна великодня забава всіх дітей Європи — “гра навбитки” фарбованими пасхальними яйцями — в сербському селі Мокрина переросла у справжній дорослий чемпіонат. Щорічно, на Великдень, у цей населений пункт з’їжджаються туристи: хто подивитися святкову забаву, а хто — взяти участь у битві яєчних титанів.

А у сквері біля театру Івана Франка ще один справжній сюрприз — “Великодні дерева”, на яких рекордна кількість писанок — 30 тисяч! Найпершу писанку символічно причепив голова оргкомітету Ігор Добруцький (ГО “Столичні ініціативи”). 15 квітня тут відбувся грандіозний “Фестиваль дивописанки”, на якому урочисто представили писанку розміром 3х4, та довгоочікуваний парад вишиванок. Член оргкомітету Анастасія Куц розповіла, що в День Незалежності планується влаштувати справжній український карнавал писанок. Нині є 22 чотириметрові яйця, їх розвезли по регіонах України, де найкращі художники розмальовують писанки у своєму стилі. Яйця виготовили у Києві зі скловолокна, з якого будують катери. Цей матеріал дуже легкий і міцний. Вага такого яйця близько 80 кг. 22 писанки побачать на День Незалежності, у кожної буде своя платформа, на якій її везтимуть.

* * *

Розповідаючи про Великдень, варто заглибитися у традиції писанкарства, які сягають дохристиянських часів. Яйце несе в собі таїну природи. Його округлість нагадує земну кулю, форма і колір жовтка — сонце. Ця схожість вселяла людині віру в особливу надприродну силу. Життя укорінювало віру в небесне світило — Сонце. Мистецтво виготовлення писанок стало вже традиційним і передавалося з покоління у покоління. Узори писанок — із реального світу, але передані за допомогою різних символів рослинного, тваринного світу, побуту, таємниці зірок тощо.

Сьогодні майстер-класи з проведення писанкарства дуже популярні і в дітей, і в дорослих. Бажання долучатися самим до цих дійств пов’язане з самоідентифікацією. На одному з таких майстер-класів у Національному центрі народної культури “Музей Івана Гончара” ми, озброївшись писачками, спробували розмалювати великодні яйця. Можу вас запевнити, для цього не потрібно мати талант художника, головне — зрозуміти техніку.

Цікаво й те, що пересічні люди, виготовляючи писанку, несвідомо обирають візерунок, який зазвичай притаманний саме їхньому регіону, тобто інформація відкладається на генетичному рівні.

Олена СТЕПАНЧЕНКО, ***старший науковий співробітник НЦНК “Музей Івана Гончара”:***

— Писанка — оберіг, що захищає людину, яка її створює, або людину, якій її дарують. Писанку малюють на повному сирому яйці. Вважалося, що з яйця творився світ. Із жовтка утворилася Земля, з білка — повітря, а зі шкаралупи — вся оболонка землі. Сире яйце — своєрідна губка, що вбирає в себе енергетику людини і настрій, із яким вона малює. Тому обов’язково під час малювання писанки мав бути гарний настрій, майстрині молилися перш ніж розпочати роботу.

Писанки з рослинними, геометричними орнаментами мають свою символіку. Наприклад, *рибки, вода, хвильки* — символи здоров’я, солярні знаки (*зірочки, безкінечники, сигма*) — символи благополуччя. Цікаво, що кожна краплиночка, будь-який елемент має значення. Якщо маленькі крапинки, то казали, що це сльози Божої Матері, або зернятко, яке проросте, тобто якась гарна новина у майбутньому. Якщо на писанці зображена *решітка* — це оберіг від усього злого. Серед тваринних символів переважно зображували *оленів* з розлогими рогами, на яких, вважалося, тримається сонце. *Коні* — уособлення багатства, добробуту, здоров’я.

Якщо писанки дарували хлопцям, то на ній були рослинні орнаменти, наприклад, *дубові листочки* як символ мужності, *сосонки* — символ вічної молодості. Молодим дарували писанки яскравих кольорів — червоного, помаранчевого, жовтого, а старшим людям — синього, бордового, чорного. Усі кольори мають різне значення. Писанка чорного кольору — з одного боку це колір багатства, достатку, тому що родюча земля, а з іншого — це колір потойбічного світу, який символізує зв’язок із померлими, культ предків. Синій — колір здоров’я, чистоти, духовного піднесення, а з іншого боку — потойбічного світу, бо душі померлих відлітають на небо.

Орнаменти писанок не можна було порушувати, вони передавалися з покоління до покоління. Адже якщо порушується якийсь елемент, то він уже втрачає свою силу.

Важливо, що майже у кожному селі був свій орнамент, який вирізнявся з-поміж інших. У Західній Україні складніша філігранна робота, точні геометричні фігури, багато дрібних деталей і яскраві кольори. У Центральній Україні — масштабніші малюнки, рослинна орнаментика й темніші кольори.

Церква, що несе слово Боже рідною українською мовою

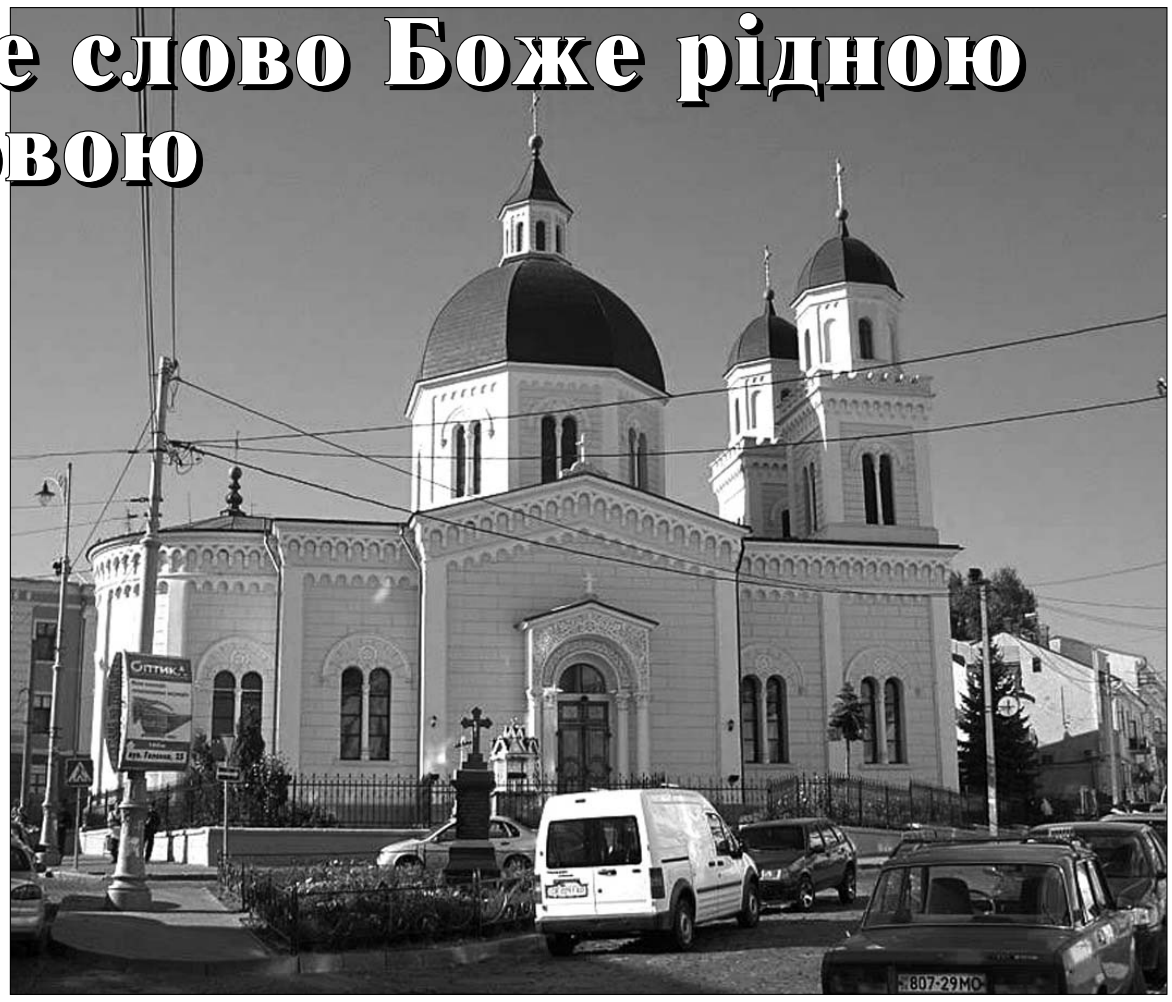

2012 рік для Храму Святої Параскеви Сербської Чернівецько-Буковинської митрополії Української Православної Церкви Київського патріархату ювілейний. Минає 150 літ від дня його побудови й освячення 1862 року.

З історичних джерел

Перший православний мурований храм у Чернівцях — парафіяльна церква Святої Параскеви має давню історію. З архівних джерел відомо, що існували ще дві дерев’яні церкви — попередниці, які присвячені преподобній. Вони стояли трохи нижче сучасної церкви, на розі вулиць Енценберг Хауптштрассе та Гормузакігассе (у той час Страда Регеле Фердінанд та Страда Гурмузахі, сьогодні — Головної та вул. Заньковецької). 1745 року на місці першої “церкви Боярина Лєки” збудували другу, також дерев’яну, яка діяла до 1843 р.

Храм відомий ще під неофіційною назвою як “Митний”, чи по-молдавськи “Вамяска”, — оскільки в молдавсько-турецькі часи поблизу розташовувалася митниця. Митний пост у Чернівцях існував від 1408 р. Основне його завдання — стягнення визначеної плати, мита за провезення через містечко товарів, а також за перегін худоби і коней.

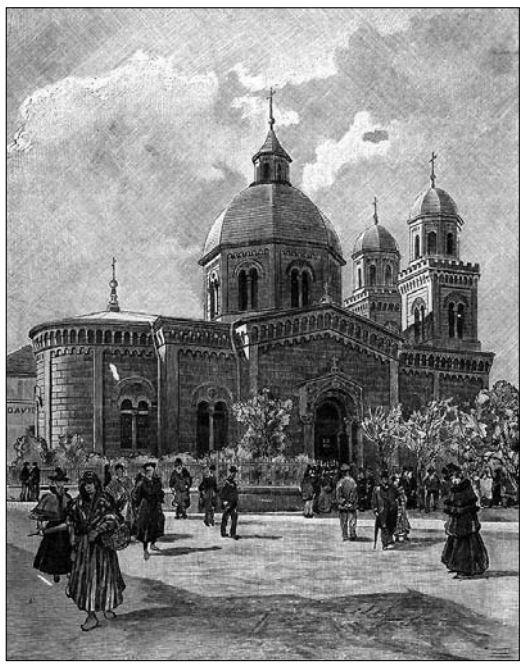

Парафіяльна церква Святої Параскеви у малюнках Рудольфа Бернта

У доавстрійських Чернівцях митник був поважною персоною: 1763 року він заміняв відсутнього в місті старосту. Прибутки від стягнення мита складали важливу статтю надходжень до державної скарбниці: наприкінці молдавсько-турецького періоду вони сягали 10—12 тисяч флоринів щорічно. Можна припустити, що якась частка від цієї суми офірувалася й на “Митну” церкву.

1835 р. саме в цій церкві буковинці радо зустрічали свого земляка — новопризначеного єпископа Євгена Гакмана, який народився в с. Васловівці на Заставнівщині. Тут, у храмі Преподобної Параскеви, відбулася його перша архієрейська служба й розпочалася страдницька пастирська праця на славу Божу й на розвиток Буковинського краю.

Будівництво першого православного мурованого храму в Чернівцях — парафіяльної церкви Святої Параскеви — розпочалося 1844 року на місці розібраної дерев’яної церкви, так званої “Митної”. Автором проекту був архітектор Адам Павліковський. Оскільки крайовий інженер Марін визначив, що місце для нової церкви необхідно обрати трохи вище, то для цього збільшили земельну ділянку під будівництво і лише 1848 року врегулювали земельні питання, але з’ясувалося, що для будівництва церкви є тільки 50 кубічних клафтерів каменю, а цього було замало. Ініціативу зі збирання коштів на будівництво взяв на себе священик церкви Святого Миколая Андрій Василович. До цієї справи долучились і священики інших чернівецьких церков: Георгій Шесан, Іван Захарович і Георгій Константинович. Будівництво храму розпочалося завдяки настоятелю храму отцю Андрію Василовичу і велося значною мірою його коштом. Проте зібраних грошей не вистачило і невдовзі роботи припинили, їх продовжили тільки після того, як Православний Релігійний Фонд Буковини погодився фінансувати будівництво, яке тривало ще 19 років. Загальна сума витрат — 46 657 флоринів. Церкву освятили ще задовго до повного закінчення її оздоблення — 5 лютого 1862 року. На одній зі стін храму було зображено священика Андрія Василовича, а також вказано дату закладки наріжного каменя. Після освячення ще 7 років храм оздоблювали.

У новозбудованому першому кам’яному храмі Чернівців архітектор Адам Павліковський використав елементи романського стилю, який надав споруді особливої краси. Церква — хрестоподібна. На західному фасаді дві вежі — дзвіниці. Центральний купол розміщено на восьмикутній основі, його підтримують чотири колони, з’єднані зі стінами. Північний фасад має вихід із трансепта. Різьблені дерев’яні двері й кольорові вітражі надавали споруді оригінального колориту.

1890 р. церкву охопила пожежа, під час якої було пошкоджено праву частину іконостасу та головний хрест, а також настінні розписи. Їх відновлювали відомі буковинські художники — Євген Максимович і Йоган Післера.

“Ми встали з великого сну і про свою мову думати почали...”

Від самого початку свого існування храм святої Параскеви завжди беріг українські традиції своїх попередників. Так, 1864 р. вперше на Буковині відзначили роковини з дня смерті Тараса Шевченка. Ось як про цю подію писала тоді львівська газета “Слово”: “Спершу була служба Божа, а по службі правився парастас отцем Мартиновичем, катехитом і учителем руської (української) мови при тутешній реальній школі. Відправа відбулась величаво і дякуємо Небесному, що нам, русинам, допоміг справдити наше бажання. Цей акт зробив багато доброго, збудив чуття в нашій руській молоді і показав, що і на Буковині ми встали з великого сну і про свою мову думати почали”.

У цьому храмі з 1874 до 1884 р. перебували рештки першого буковинського владики Досифея Херескула, доки їх не перенесли в новозбудовану усипальницю на Руському цвинтарі.

Митрополит Чернівецький і Буковинський Данило

За роки радянської влади храм нещадно пограбували, оскільки з 1962 р. він не діяв. Зникло все внутрішнє оздоблення, іконостас, пошкоджено настінний розпис. Невідомо, де поділися церковні книги, стародруки, безцінні ікони й церковне начиння. Вціліли тільки декілька кольорових вітражів та один церковний дзвін. У приміщенні церкви довго був склад, а потім його віддали під шаховий клуб.

Відновилося богослужіння в церкві 1991 року, а 1992 р. храм і його віряни завдяки зусиллям митрополита Данила перейшли під омофор Київського патріархату.

Сьогодні церковна громада відновила пам’ятний хрест, що стояв на місці вівтаря перших двох дерев’яних церков. Цей хрест знесла радянська влада в 1950-х роках, а 5 жовтня 2008 р. Святійший Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет у співслужінні митрополита Данила, архієпископа Серафима, архієпископа Іова, архієпископа Варлаама, архієпископа Іоасафа, єпископа Іоана освятив його.

Незважаючи на всі лихоліття і випробування, церква Преподобної Параскеви і сьогодні несе слово Боже. Уже 20 років вона — кафедральний храм, у якому служить митрополит Данило, який відновив зовнішній фасад і внутрішню оздобу храму, а також відродив у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича філософсько-теологічний факультет.

Сьогодні пастирське слово свого духовного владики слухають не лише чернівецькі православні, а й багато духовних осіб цього храму: нововисвячених священиків, ставлеників митрополита Данила, які нині служать в багатьох парафіях Буковини. Вони несуть слово Боже рідною українською мовою.

На Великдень вірян скликали нові дзвони

У ювілейний рік для храму нагальною стала проблема купівлі нових дзвонів.

“Нинішній дзвін — ровесник нашої церкви, — розповів настоятель церкви Преподобної Параскеви Сербської отець Микола Семелюк. — Уже 150 років він скликає вірян на Богослужіння. Від багатолітніх частих ударів півторатонний дзвін тріснув. На думку фахівців, відреставрувати його неможливо, тому ми вирішили купити чотири нові дзвони”.

Церковна двадцятка храму, зібравшись на нараду, вирішила залишити старий дзвін на місці. Нові дзвони виготовили у сусідній Польщі за особливою технологією. На цих чотирьох дзвонах — ікони Пресвятої Богородиці, Святої Трійці, Покровительки Параскеви та Миколая Чудотворця. Вага найбільшого 300 кг, найменшого — 40 кг.

“Коштують вони 150 тисяч гривень, — каже Микола Семелюк. — Не так легко зібрати цю суму. Пожертва парафіян уже склала більше 100 тис. грн. Церква дала завдаток на купівлю нових дзвонів і домовилася з фірмою-виробником про поступову оплату. Людей, які жертвують на дзвони, вписують до спеціальної книги жертводавців. Їхні імена поминатимуться в храмі протягом багатьох років під час служби Божої. Дзвони освятили й встановили на Благовіщення перед церквою”.

На Великдень подзвонити в них міг кожен охочий. За повір’ям, це приносить щастя до наступного Великодня.

Підготувала
Марія ВИШНЕВСЬКА,
м. Чернівці

“Святкування 100-річчя Пласту — велика подія для кожного свідомого українця”.

В Івано-Франківську відкрили пам’ятник пластунам

12 квітня в Івано-Франківську відкрили пам’ятник “Пластунам, які не зрадили своїх пластових присяг”. Цього дня, 100 років тому, в тодішньому Станіславові перші українські пластуни склали свою присягу.

На встановлення пам’ятника пластуни зібрали 117 тисяч гривень на Івано-Франківщині, Львівщині, Київщині, Дніпропетровщині, Донеччині, навіть серед українських студентів та англійських скаутів Оксфорда.

У центрі скульптурної гранітної композиції пам’ятника — бронзова фігура юнака у пластовому однострої зразка 1925 року з мандрівним наплічником та соколом у руках. Автор пам’ятника — відомий прикарпатський скульптор Володимир Довбенюк.

Перед церемонією відкриття пам’ятника відбувся марш пластунів центром міста під барабанний бій. Освятили пам’ятник митрополит Івано-Франківський УГКЦ Володимир Війтишин разом з іншими священиками.

Привітав пластунів голова Івано-Франківської обласної ради Олександр Сич, за словами якого цей “єдиний у світі пам’ятник уособлює всіх пластунів, які вірні Богу, присязі й Україні”.

Міський голова Івано-Франківська Віктор Анушкевичус назвав цю подію свідченням того, що “саме в нашому місті усвідомлюють роль Пласту в розбудові Української держави”. “Це повага і вшанування різних поколінь пластунів, які виборювали незалежність України”, — додав мер.

У заході взяли участь кілька сотень пластунів з Івано-Франківська, Коломиї, Львова, Тернополя, Чернівців, Києва та Луцька.

За матеріалами УНІАН

Присягаюся своєю честю...

Оксана СЕМЕНЮК,
заст. голови Галицького райоб’єднання ВУТ “Просвіта”, м. Львів

Виповнилося 100 років відтоді, як пластуни прийняли першу присягу у Львові на подвір’ї Академічної гімназії, що на вул. С. Бандери, 14. 1911 рік для українських молодіжних організацій був характерний злетом патріотизму й цікавості молоді до українських військових традицій. У “Пласті” тогочасну молодь навчали стріляти з рушниці та револьвера, ходити в далекі військові походи з наплічниками, сигналізувати, робити перев’язки тощо. А прийняття присяги 12 квітня 1912 року лише офіційно підтвердило заснування цієї молодіжної організації та дало поштовх для подальшого розвитку.

Саме пластуни були першими, хто сповістив усі села й міста Західної України про створення Західноукраїнської народної республіки. Пластунами були Степан Бандера, Роман Шухевич, Лев Ребет і тисячі інших: і тих, хто поліг у боротьбі з ворогом, і тих, хто вижив і продовжив їхню справу.

Відродження Пласту в Україні почалося 1990 року, ще до проголошення Незалежності, адже Пластові організації діяли всюди, де жили українці: у США, Канаді, Аргентині, Австралії тощо. Ці осередки підтримували традиції, які були заборонені в Радянській Україні, давали можливість українській молоді діаспори творити й розвивати українську спільноту.

Святкування 100-річчя Пласту — велика подія для кожного свідомого українця, заклик до батьків залучати дітей до українських молодіжних організацій, де вони отримають фізичний і патріотичний гарт.

Нині в різних кінцях світу кожна станиця підготувала заходи, присвячені цій, визначній для багатьох поколінь українців, даті. В Івано-Франківську було відкрито перший у світі пам’ятник українським пластунам.

11 квітня 2012 року о 19.00 за місцевим часом (в Україні 1.00 12 квітня) Станиця Чикаго провела свято відновлення Пластової присяги на оселі Раунд Лейк. Станиця Чикаго існує з 1949 року, сотні молодих українців починали свою діяльність в українській громаді з пластунського пташацтва та новацтва. На це свято були запрошені й пластуни-сеньйори, старшопластуни, новацтво, симпатики. Святкування відбувалося в будній день — у середу, а оселя Раунд Лейк розташована за 45 миль від

Чикаго. Але ці обставини не стримали численну українську громаду, яка прибула на святкування.

Урочисто, на березі озера, під час заходу сонця, були внесені прапори США, України та Станиці Чикаго, запалені смолоскипи, що символізували вірність і любов до Батьківщини.

Під час заприсяження юначок із 6-го куреня ім. Марка Вовчка станиці Чикаго через 100 років над американським озером десятки голосів промовляли пластову присягу: “Присягаюся своєю честю, що робитиму все, що в моїх силах, щоб бути вірним Богові і Україні...” І тисячі, тисячі голосів повторювали такі слова по всій Україні, по всьому світу цього дня.

Пластунська ватра, українські пісні, коло однодумців, які в пластунській іскрі передали одне одному свої дружні почуття — все це залишиться в пам’яті кожного, хто знайшов час відвідати церемонію відновлення Пластової присяги в Станиці Чикаго.

Говорячи на високі теми, несправедливо оминути гостину, на яку запросила всіх присутніх господиня прийняття п. Зірка Коломиєць. Усі страви були від серця: молодші смакували солодощами, старші м’ясними стравами, але всіх вразив запечений величезний лосось, який подали з нагоди такої поважної дати.

До речі. На веб-сайті “Підручники” історія Пласту відтворена у публікації “Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України” (автор — Лісовець О. В.). Обізнаний читач із подивом довідається, що Пласт відтворився лише у 90-х, і лише як скаутська організація. Змістовна, жертовна та патріотична історія цієї організації, напевно, не влаштовує теперішню табачниківську освіту, яка мріє відтворити “Зарніцу”...

Але лунають над материками, над різними країнами, над горами і долами України вічні слова “Пластового Обіту”:

...А летом крил Скоба під хмари полину
І бистро розгляну всю землю мою,
Помірю тернисті шляхи України,
До щастя Вітчизну мою поведу.

СЛОВО Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПЕРЕДПЛАТА — 2012

Вартість передплати (з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 68 в “Каталозі”

на 1 місяць 9 грн 37 коп. на півроку 53 грн 37 коп.
на 3 місяці 27 грн 51 коп. на рік 105 грн 54 коп.

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — Ваша газета!

АНОНС

Засновник: Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор Павло МОВЧАН

Головний редактор Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова), Ярема ГОЯН, Павло МОВЧАН, Олександр ПОНОМАРІВ, Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО 279-49-47,
Євген БУКЕТ 279-39-55

Заступник головного редактора з виробничих питань
Наталія СКРИННИК 278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітянської роботи
Надія КИР’ЯН 270-55-57

Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК 279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК, Ірина СТЕЛЬМАХ 278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК, Олег БЕССЬКИЙ 278-63-69

Кореспондент Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Черговий редактор Євген БУКЕТ

Бухгалтерія 279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001
E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видрукувано з готових фотоформ на комбінаті “Преса України” у середу.
Зам. № 3301216
Наклад у квітні — 20 000

Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори. Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів. Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів. При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов’язкове.

Індекс газети “Слово Просвіти” — 30617

12016
4 820095 780016